

T.C.
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK PROGRAMI
ÇOCUK SAĞLIĞI ve HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ
ANABİLİMDALI

SUÇA YÖNELMİŞ ÇOCUKLARDA AİLE İŞLEVSELLİĞİNİN
BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ZEYNEP TEMEL

SİVAS – 2011

T.C.
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK PROGRAMI
ÇOCUK SAĞLIĞI ve HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ
ANABİLİMDALI

SUÇA YÖNELMİŞ ÇOCUKLARIN AİLE İŞLEVSELLİĞİNİN
BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ZEYNEP TEMEL

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Ferda YILDIRIM

SİVAS - 2011

Bu çalışma Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmış ve jürimiz tarafından Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Ferda YILDIRIM

_____

Üye: Yrd Doç. Dr. Emine ALTUN

_____

Üye: Yrd. Doç. Dr. Nuran GÜLER

_____

ONAY

Bu tez çalışması, 19.12.2011 tarihinde Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen ve yukarıda imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından kabul edilmiştir.

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MÜDÜRÜ

Doç. Dr. Ali Altuğ BIÇAKÇI

Bu tez Cumhuriyet Üniversitesi Senatosu'nun 24.09.2008 tarihli ve 007 sayılı senato kararı ile kabul edilen Sağlık Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu adlı yönergeye göre hazırlanmıştır.

Çalışma sırasında bana destek olan aileme ve tüm arkadaşlarıma...

ÖZET

SUÇA YÖNELMİŞ ÇOCUKLARDA AİLE İŞLEVSELLİĞİNİN BELİRLENMESİ

Zeynep TEMEL

Yüksek Lisans Tezi, Çocuk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ferda YILDIRIM

2011, 106 sayfa

Araştırmanın evrenini Sivas İli Adliyesi tarafından son bir yıl içerisinde herhangi bir nedenle soruşturma kapsamına alınan çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Kasım 2010- Şubat 2011 tarihleri arasında herhangi bir nedenle soruşturma kapsamına alınmış tüm çocuklar oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamındaki suça yönelmiş çocukların Aile İşlevselliğini değerlendirmek amacıyla Amerika Birleşik Devletlerinde Brown Üniversitesi ve Butler Hastanesi tarafından geliştirilen, Bulut tarafından 1990 yılında Türkçe'ye uyarlaması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan ve Problem Çözme, İletişim, Roller, Duygusal Tepki Verebilme, Gereken İlgiyi Gösterme, Davranış Kontrolü, Genel Fonksiyonlar olmak üzere yedi alt ölçekten oluşan Aile Değerlendirme Ölçeği (Family Assesment Device) kullanılmıştır.

Bu araştırmaya katılan çocukların %25.3 ünün 17 yaşında, %86.9'unun erkek olduğu belirlenmiştir. Çocukların %76.8'i ortaokul mezunu olup, %39.4'ünün okul başarısı orta düzeyde, %45.5'i şuanda okula devam etmekte, 19.2'si herhangi bir işle uğraşmamakta boş gezmekteyken %7.1'i ise okula devam ederken aynı zamanda ücretli bir işte de çalışmaktadır. Çocukların %77.8'i ailesinden olumsuz bir davranış (sözel veya fiziksel şiddet gibi) görmediğini ifade ederken; %22.2'si sözel ve fiziksel şiddet gördüğünü belirtmiştir. %37.4'ünün birinci ve ikinci derece akrabaları arasında suçlu bir birey bulunmaktadır. Çocukların % 72.7 'si sigara, alkol gibi bağımlılık yapan bir madde kullanmaktadır. Suça eğilimi olan çocukların % 64.6'sının ilk kez suç işlediği, %35.4'ünün 2 kez ve daha fazla suç işlediği bulunmuştur. Çocukların işledikleri suç türlerinin %29.3'nün kavga, %30.3'nün sabotaj suçu olduğu belirlenmiştir. %42.4 'ü suçu tek başına işlerken, %36'sı ise suçu arkadaşları ile birlikte işlediğini ifade etmiştir.

Çocukların %9.1'i ailesinin bu suçı işlemeye neden olduğunu, %31.3'ü de suç işlemesine arkadaşlarının neden olduğunu belirtmişlerdir.

Çocukların Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutlarında Gereken İlgiyi Gösterme alt boyutunda 2.40 ± 0.59 puan ortalaması, Genel İşlevler alt boyutunda 2.05 ± 0.50 puan ortalaması bulunmuştur. Diğer tüm alt boyutlarda da puan ortalamaları 2.00'nin üzerinde bulunmuştur.

Bu araştırma ile çocukların suça eğilimleri ile aile işlevselliği algıları arasında önemsiz bir fark bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Suça yönelmiş çocuk, Aile İşlevselliği, Hemşirelik

ABSTRACT

Family Functionality In Juvenile Delinquency

Zeynep TEMEL

Master of Science Thesis, Department of Pediatric Nursing

Supervisor: Assist. Yrd. Doç. Dr. Ferda YILDIRIM

2011, 106 pages

This investigation has been studied for evaluating the family functionality of children who live in Sivas and whose process of court has started and continues.

The investigation's field includes the children who are inquired because of something by Sivas City Courthouse in the last year. Examples of this study include the all children who are in the scope of inquiry because of any reason between November 2010 and February 2011.

Family Assessment Device which is developed by Butler Hospital and Brown University in USA, adapted to Turkish by Bulut in 1990, searched for validity and reliability, included 7 subfield that Solving Problems, Communication, Acts, Reacting Emotional Reaction, Developing Deficient, Control of Behaviour and General Function has used for evaluate the family functionality of the children who face to crimes in scope of the inquiry.

In this investigation %22.2 of the children are 15, %23.2 are 16, %25.3 are 17 years old. %86.9 of them are boys and %14.1 are girls. %76.8 of the children are graduated from secondary school. %39.4 of them are in the middle level of success in their schools. %45.5 of them have studied the school yet, %19.2 of them do not work in any job and just waste their times. %7.1 of the children go to school and work in a paid job at the same time. %79.8 of the children are healthy and there is no child has a chronic illness. %77.8 of them expressed that they are not exposed to any aggressive behaviour (verbal or physical violence) from their families. %37.4 of children have a guilty person in their primary and secondary relatives. %72.7 of them are addicted of cigarette etc. %64.6 of the children who are disposed to commit a crime for the first time, %35.4 committed crime two or more times. %29.3 of the sort of crime which were committed by children is fight and %30.3 of this is sabotage. It is expressed that %42.4 of children commit a crime alone, %36 of them are with their friends. %9.1 of children

expressed that they have been guilty because of their family. %31.3 of them said that they committed crime because of their friends.

A worthless difference has been found between the crime tendency of children and family functionality senses by this investigation.

Key Words: Juvenile Delinquency, Family Functioning, Nursing

TEŞEKKÜR

Danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ferda YILDIRIM' a tez boyunca yaptığı katkılardan ve danışmanlığından dolayı teşekkür ederim.

Tezin istatistik çalışmaları aşamasında yardımcı olan ve imkan sağlayan Yrd. Doç. Dr. Ziyet ÇINAR' teşekkür ederim.

Çalışmam sırasındaki yardımlarından dolayı Araştırma Görevlisi Nurcan AKGÜL, Öğretim Görevlisi Emine Selda GÜNDÜZ, tezim sırasında emeklerini esirgemeyen Av. Fatih GÜNDÜZ ve SNF 99 grup üyeleri ve Zehra GENÇER'e, nişanlım Selçuk MERT'e anket uygulaması sırasında bana destek sağlayan Sivas Adliyesi çalışanlarına sonsuz teşekkür ederim.

Her konuda sabırla yardımcı olan bugünlere gelmemde en büyük katkıyı veren annem, babam ve sevgili kardeşlerime desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLoların LİSTESİ.....	ix
I.GİRİŞ	1
I.1. PROBLEMİN TANIMI VE ÖNEMİ.....	1
I.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	4
II. GENEL BİLGİLER	5
II. 1. ÇOCUKLUK DÖNEMİ.....	5
II. 2. SUÇ.....	6
II.3. SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUK/ SUÇA YÖNELMİŞ ÇOCUK/ SUÇLU ÇOCUK	7
II.3.1. Çocuk Suçluluğuna Neden Olan Faktörler.....	11
II.4. ÇOCUĞUN SUÇA YÖNELMESİNE NEDEN OLAN AİLESEL FAKTÖRLER	11
II.4.1.Ailenin Tanımı.....	11
II.4.1.1.Ailenin Önemi.....	12
II.4.2.Sağlıklı /Fonksiyonel/İşlevsel Aile	15
II.4.2.1.İşlevsel Aile Karakteristikleri.....	16
II.4.2.1.1.İletişim.....	16
II.4.2.1.2.Güç Yapısı	16
II.4.2.1.3.Rol Yerine Getirme	16
II.4.2.1.4.Krize Adaptasyon.....	16
II.4.2.1.5.Destek Sistemleri	17
II.4.2.1.6. Aile Yaşam Şekli.....	17

II.4.2.2.Ailelerin Çocuğu Suçtan Korumaya Yönelik Davranışları.....	17
II.4.3. Disfonksiyonel Aile	18
II.4.3.1.Disfonksiyonel Aile Karakteristikleri	19
II.4.3.1.1.İletişim.....	19
II.4.3.1.2.Güç Yapısı	19
II.4.3.1.3.Rol Yerine Getirme	19
II.4.3.1.4.Krize Adaptasyon.....	20
II.4.3.1.5.Destek Sistemleri	20
II.4.3.1.6.Aile Yaşam Şekli.....	20
II.4.4. Disfonksiyonellik İçin Aile Yetkilerini Değerlendirmede Ebeveyn Davranışları	21
II.4.5.Disfonksiyonellik İçin Aile Yetkilerini Değerlendirmede Çocuk Davranışları	21
II.4. 6.Çocuklarda Suç İşleme ve Disfonksiyonel Aile	22
II.4.7.Ailelerin Çocuğu Suça İten Davranışları	23
II.4.8.Aile Dinamiği Ve İşlevleri İle İlişkili Risk Faktörleri	24
II.4.8.1. Etkisiz Ebeveyn Davranışı.....	24
II.4.8.2.Ebeveyn Suçu	24
II.4.8.3.Çocukluk Döneminde Yanlış Davranma ve Aile İçi Şiddet.....	24
II.4.8.4. Ebeveynin Madde Kullanımı.....	24
II.4.8.5.Aile Özellikleri İle İlişkili Risk Faktörleri	24
II.5. ÇOCUĞU SUÇA İTEN ÇEVRESEL NEDENLER	25
II.5.1. Okul Çevresi.....	25
II.5.2.Arkadaş Çevresi.....	27
II.5.3. Alışkanlıklar Ve Madde Bağımlılığı.....	28
II.5.4. Göç.....	29
II.6. ÇOCUK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ İLE İLİŞKİSİ.....	29

III.YÖNTEM.....	31
III.1. Araştırmanın Tipi	31
III.2. Araştırmanın Yeri.....	31
III.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	31
III.4. Veri Toplama Araçları	31
III. 4. 1. Kişisel Bilgi Formu.....	32
III. 4. 2. Aile Değerlendirme Ölçeği (Family Assesment Device)	32
III.4.3.Ölçeğin Değerlendirilmesi	33
III. 4.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması.....	34
III. 4.5. Verilerin Değerlendirilmesi.....	34
III.5. Araştırmanın Süresi	35
VI. BULGULAR.....	36
V. TARTIŞMA	62
VI. SONUÇLAR.....	74
VII. ÖNERİLER	77
VIII. KAYNAKLAR	78
EKLER.....	84
EK.1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU	85
EK.2. AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ.....	89

TABLOLARIN LİSTESİ

Tablo 1. Çocuklara Ait Bazı Tanımlayıcı Özellikler (n=99)	36
Tablo 2. Sivas İli Adliyesinde Mahkeme Süreci Devam Eden Çocuklara Ait Bazı Ailesel Özellikler (n=99)	38
Tablo 3. Çocukların Şiddete Uğrama, Evden Kaçma ve Madde Kullanımı Durumları.	40
Tablo 4. Çocukların İşledikleri Suç İle İlgili Özellikler (n=99).....	41
Tablo 5. Çocukların Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)	42
Tablo 6. Çocukların Cinsiyetlerine Göre Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) Puan Ortalamaları (n=99)	43
Tablo 7. Çocukların Yaşa Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)	44
Tablo 8. Çocukların Birlikte Yaşadıkları Kişilere Göre ADÖ Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)	46
Tablo 9. Çocukların Anne Baba Birlikteliğinin Durumuna Göre Aile Değerlendirme Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)	47
Tablo 10. Çocukların Anne Eğitim Düzeyine Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)	48
Tablo 11. Baba Eğitim Düzeyine Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Puanları (n=99)....	50
Tablo 12. Çocukların Ailenin Gelir Düzeyine Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)	52
Tablo 13. Çocukların Okul Başarısına Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)	53
Tablo 14. Çocukların Yaptığı İşe Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99).....	54
Tablo 15. Boş Zaman Aktiviteleri ile Aile Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması (n=99)	56
Tablo 16. Çocukların Arkadaşlık İlişkileri İle ADÖ Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99).....	57

Tablo 17. Çocukların Ailelerinin Kötü Davranışta Bulunma Durumuna Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99).....	58
Tablo 18. Çocukların Evden Kaçmayı Deneme ile Aile Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları (n=99)	59
Tablo 19. Çocukların Suçu Birlikte İşledikleri Kişilere Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)	60

I.GİRİŞ

I.1. PROBLEMİN TANIMI VE ÖNEMİ

Çocuk suçluluğu, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli sosyal problemlerden biri olup, çocuk suçluluğunun nedenleri, mevcut durumu, önlenmesi ve suça itilen çocuk topluma yeniden kazandırılması ile ilgili yoğun çalışmalar bulunmaktadır (Bayındır ve ark., 2007).

Günümüzde çocuk suçlarının işlenen tüm suçlar içerisinde % 17'lik kısmı kapsadığı ve her yıl çocuk suçluluğunda periyodik bir artış olduğu görülmektedir (Sarpdağ, 2005). 2006 yılında ülkemiz genelinde, şahsa karşı işlenen asayiş olayları istatistiğine göre 1.963.082 olayın şüphelisi olan toplam 1.801.614 kişiden 135.001'i 18 yaş ve altındadır. Genel yüzde içerisinde bu oran % 7,5 civarında olup, bu yaş grubu için oldukça önemli bir sorundur. TÜİK 2008 verilerine bakıldığında da yaklaşık 132.000 çocuğun yıl içerisinde güvenlik birimlerine başvurduğu ve bunların yaklaşık 60.000 kadarının suça sürüklenme nedeniyle güvenlik birimlerine getirildiği görülmektedir (TÜİK 2011).

Çocuk suçluluğu; suç işleyen çocukların kendilerine, ailelerine suçu işledikleri kişilere, yöreye ve topluma zarar veren çok önemli bir toplumsal sorundur (Işık, 2003). Çocukların işledikleri suç türlerini genel olarak mala ve şahsa karşı işlenen suçlar, cinsel suçlar ve bağımlılık maddeleri suçları olarak gruplandırmak mümkün olmakla birlikte suçların birçoğunu kesin sınırlarla birbirinden ayırmak oldukça güçtür (Erbaş, 2003).

Dünyada artan çocuk suçluluğu ile ilgili bazı ülkelerde yapılan çalışmalarda suçlu çocukların genel olarak, suç kabul edilen davranış öncesinde yaşamlarında istismar, ihmal, şiddete maruz kalma ve cinsel suistimal gibi stresli yaşam olayları olduğu ve bu durumla bağlantılı olarak travma sonrası stres bozukluğu belirtilerini yüksek oranda sergiledikleri, stresle başa çıkmak için suça yöneldikleri belirlenmiştir (Steiner ve Garcia 1997, Ruchkin ve ark., 2002). Suça yönelen çocukların, aileleri tarafından yeterli düzeyde desteklenmemeye ya da bu desteğin çocuk tarafından kullanılmamasına bağlı (Tolan 1988, Johnson ve Pandina, 1991); sorun çözme ve sosyal destek kullanma becerilerinde zayıflık, (Ruchkin ve ark., 1999); stresi inkar etme ya da yaşanan stresi saldırgan davranışlar ile dışa vurma (Recklitis ve Noam 1999) gibi olumsuz kişilik özelliklerine sahip oldukları da görülmektedir.

Ülkemizde çocuk suçluluğu olayları özellikle son yıllarda artmaya başlamıştır. Yapılan araştırmalar, ülkemizdeki çocuk suçluluğunun ailesel ve çevresel nedenlerden kaynaklandığını göstermektedir. (Sevük, 1998; Kılıç, 2007; Akduman G ve ark., 2007). Ailenin sosyoekonomik koşullarının kötü olması, kardeş sayısının fazla olması, kırsal kesimden kente göç eden ailelerin yaşadığı kültür çatışması, anne baba ayrılığı veya yokluğu, yanlış ebeveyn tutumları, aile üyeleri veya yakın çevrede suç işlemiş bireylerin bulunması, çocukların erken yaşta çalışmak zorunda kalmaları, yanlış arkadaş seçimleri, okula karşı ilgisiz olmaları ve okul başarısının düşük olması gibi bazı faktörler çocukların suça yönelmesine neden olan çevresel faktörler arasında sayılabilir (Öter, 2005; Öztürk, 2005; Karabulut, 2006; Akduman G ve ark., 2007; Işık, 2007; Kılıç, 2007; Kocadaş, 2007; Gönültaş, 2009).

Aile, fiziksel psikolojik gereksinimlerinin karşılanması yanı sıra, çocuk için en gerekli ve temel olan güvenlik ve sevgi gereksinimlerinin de karşılandığı yerdir. Aile, toplumsallaşma sürecinde çocuk üzerinde en etkin olan toplumsal gruptur. Çocuğun yönlendirilmesi ve biçimlendirilmesinde en etkin rolü oynayan aile çocuğun ilk ve doğal çevresidir. Çocuk sosyal bir varlık halini alırken, ilk önce kendisini aile içindeki sosyal koşullara uyumlandırır. Ana-baba-çocuk ilişkilerinde, ana babanın çocuğuna ilişkin bakım ve eğitimi içeren davranışları, çocuğun bu davranışlara ilişkin algısı, toplumsallaşma sürecinin en önemli evreleridir. Çocuk; sosyal davranışlarını, değer yargılarını, ahlak anlayışını ve kişiliğinin ilk özelliklerini ailesi içinde aldığı eğitimden kazanmaktadır. Ona ilk sosyal deneyim fırsatı veren sağlıklı/fonksiyonel aile ortamının çocuğun gelişim sürecindeki önemi büyüktür. Ancak diğer yandan, ailenin fonksiyonel olmaması, bu kurumun olumsuz bir kaynak olmasına yol açabilmekte, çocuğun yanlış davranışlarına neden olabilmektedir. Aile içi ilişkilerde yaşanan kötü toplumsallaşma süreci, çocuğun suç sayılabilecek davranışlara yönelmesinde ve sürüklenmesinde de büyük rol oynamaktadır (Yavuzer, 1981; İçli, 1992; Polat, 2004; Öter, 2005; Hilal, 2009).

Çocuklarını büyütürken, işlevlerini beklenen düzeyde yerine getiren ve yaşadığı topluma uygun bir çocuk yetiştiren aileler fonksiyonel aileler, aile içi etkileşimin bozuk olması nedeniyle işlevlerini yerine getiremeyen ve yanlış davranışlara yönelen çocuk yetiştiren aileler de fonksiyonel olmayan aileler olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak fonksiyonel olmayan aile; evrensel olarak tanımlanmış anne - baba sorumluluklarını aile olarak tanımlanabilir. Çocuğun rehberliğe ihtiyaç duymasına karşın ebeveynlerin bunu sağlama yeterlilikleri sınırlıdır. Bu ailelerdeki ebeveynler sahip oldukları

etkileşimlerinde ve yaşamlarında sorumluluklarını yerine getirmede başarısız olabilirler (Bulut 1990).

Çocuk suçluluğun neden bazı sosyal yapılarda diğerlerinden daha çok olduğu hangi sosyal, ekonomik ve kültürel koşullarda, hangi tür sosyal ilişkilerin egemen olduğu yapılarda arttığı ya da azaldığı, kısacası sosyal yapı içinde çocukları suça iten nedenler kapsamlı aile değerlendirme çalışmalarının yapılması ile büyük ölçüde açığa çıkartılabilir. Hızlı bir değişme süreci yaşayan toplumumuzdaki aile işlevselliğini belirleme çalışmaları ile, çocuk suçluluğunun büyük boyutlara ulaşması büyük ölçüde engellenebilir (İçli, 1993).

Çocuk suçluluğunun önlenmesinde çocukların işlevsel olmayan ailelerinin olumsuzluklarından etkilenmemesi ve olumlu kişilik özellikleri geliştirmesinde multidisipliner ekip üyelerinin içinde hemşirelerin önemli rolleri vardır. Çocuk suçluluğunun nedenlerinin birçoğu, özellikle işlevsel olmayan aile özelliklerinin değiştirilmesine yönelik etkin hemşirelik bakımının sunulması ile önlenabilir. Çocuğu aile ve toplumla bir bütün olarak ele alan ve holistik, hümanistik bakım sunan hemşirelerin çocuk suçluluğunun önlenmesinde ve suç işlemiş çocukların yeniden topluma kazandırılmasında alacakları sorumlulukların önemi büyüktür.

Hemşirelerin çocuk ve ailesinin var olan yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesinde, sosyal destek ağlarını istenilen düzeyde kullanabilmesinde büyük katkıları vardır. Hemşireler, stresli yaşam olayları ile etkin baş etme becerileri geliştirebilmeleri, sağlıklı ailelerin kurulmasını sağlama, bireylerin istenilen sayıda çocuğa sahip olmalarını destekleme, ailenin kriz durumları ile etkin baş edebilmeleri, doğru ebeveyn tutumlarının geliştirilmesi, riskli çocuk ve ailelere danışmanlık yapılması gibi bir çok alanda bağımsız hemşirelik rollerini üst düzeyde kullanabilmeleri aile işlevselliğini artırabileceği gibi çocuk suçluluğunun önlenmesine büyük katkılar sağlayacaktır.

Genel olarak çocuk ve suç konusunda yapılmış çok sayıda kitap, makale ve tez gibi çalışmalardan söz etmek mümkün olmakla birlikte, çocuk suçluluğu ile bugüne kadar işlevsel olmayan aile özelliklerinin ilişkisi, hemşirenin bu alandaki çalışmaları ve yaklaşım tarzı ile doğrudan ilgili bir çalışma yok denecek kadar azdır. Bu çalışmanın bu boşluğa bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

I.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma, Sivas İli Adliyesinde suça teŐebbüste bulunmak ya da suç işlemek nedeniyle soruŐtırma kapsamına alınan ya da mahkeme süreci sonuçlanmış çocukların ailelerinin işlevselliğinin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır.

II. GENEL BİLGİLER

II. 1. ÇOCUKLUK DÖNEMİ

Çocukluk dönemi yaşamın önemli evrelerinden biridir. Çocukluk farklı bilim alanlarında farklı yaşam evreleri şeklinde tanımlanmakla birlikte bütün bilim dallarının bulunduğu ortak nokta çocukluk döneminin başlangıcıdır. Bilim dallarının hepsi çocukluğun başlangıcını doğum olarak kabul etmektedirler (Akyüz, 2000). Çocukluk döneminin tam olarak hangi yaş dönemine karşılık geldiği ile ilgili evrensel bir kabul bulmak güçtür. Eğitimciler, sağlıkçılar, hukukçular farklı farklı dönemleri çocukluk olarak tanımlamaktadırlar. Çocukluk dönemi doğumdan bireyin 14 yaşına kadar olan yaşam süresini kapsar. Ergenlik dönemi 14 yaşından psikolojik açıdan çocukluk döneminin sonlanması ile başlayan (Polat, 2000), çocukluk çağına kıyasla daha belirgin ve hızlı fizyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimlerin görüldüğü, çeşitli gelişimsel görevleri içeren ve çocukluktan yetişkinliğe geçişi ifade eden bir yaşam dönemidir (Renk ve Creasey, 2003).

Çocukluk döneminin en önemli varlığı olan "çocuk" için değişik bir çok tanım yapılmakla birlikte çocuk "gelişim dönemlerini yaşayan, toplumsal anlamda birey olmaya hazırlanan 18 yaşından küçük bireydir" (Sevük, 1998).

Çocuk hakları sözleşmenin 1. maddesi 18 yaşına kadar her kişinin çocuk sayılacağı ifadesi ile başlamaktadır. Medeni kanunun 11/1 maddesinde rüşt yaşı onsekiz olarak belirlenmiştir (Çevik, 1997). Çocuk her yerde, her yaşta, her ekonomik düzeyde bütünüyle korunması gereken bir toplumsal varlıktır (Kontaş, 1997).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1. Maddesi, daha erken yaşta reşit olma durumu hariç 0-18 yaş arası her bireyi çocuk olarak tanımlamıştır. Türk Medeni Kanununa göre, Türkiye’de çocukluk sağ doğmak koşulu ile ana rahmine düşmek ile başlayıp ve 18 yaşına kadar devam etmektedir (Madde 28).

Hukuk sistemi insanın varlığını doğumla birlikte tanımıştır. Ancak birey ayırt etme gücüne (temyiz) sahip olana kadar ya da başka bir deyişle yaptığı işlemlerin sonuçlarını kavrayabileceği yaşa gelinceye kadar hukuken sorumluluk sahibi değildir (Akıncı, Atakan, 1968). Hukuki açıdan çocuk 11 yaşını tamamlamış, 16 yaşından gün almamış bireyleri küçük, 16 yaşından gün almış 18 yaşını tamamlamamış bireyler çocuk olarak tanımlanmaktadır (Doğan, 1990 ; Uluğtekin, 1999).

Ceza hukuku ise çocuk kavramını "belli bir yaşın altında olan kişi" olarak kabul etmektedir. Bu yaş sınırını her ülke kendi toplumsal ve değer yargılarına göre

belirlemiştir ve çoğunlukla 18-21 yaş üst sınır olarak kabul edilmektedir. Türk Ceza Kanunu açısından çocuk denildiğinde, henüz 18 yaşını doldurmamış kişi anlaşılmalıdır (Madde 6).

Çocukluk dönemi bireyin biyolojik, sosyal, duygusal, zihinsel değişimi hızlı ve yoğun yaşadığı bir süreçtir (Özden, 2001). Çocukluktan yetişkinliğe geçiş bağımlılıktan bağımsızlığa, bencil davranıştan işbirliğine doğru gelişir. Çocuğun yetenekleri yalından karmaşığa, genelden özele doğru ilerler. Tutarsız davranışlar yerini tutarlı davranışlara bırakır. Çocuk geliştikçe dürtü ve eğilimlerini kontrol edip çevre gerçeklerine göre davranır. Somut düşünmeden soyut ve mantıklı düşünmeye yönelir. Anne, baba ve kardeş ilişkisinden toplumsal ilişkilere geçerek çevresini genişletir. Kendisini sadece ailenin değil, toplumun bir üyesi olarak görmeye başlayıp buna göre davranır ve zamanla toplumda üstleneceği statü ve rollerin gerekliliğine göre hareket ederek toplumun onayladığı doğru davranış kalıplarını öğrenir (Elibol, 1998).

II. 2. SUÇ

Suç; farklı bilim dalları tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Suç olgusunun birden fazla disiplin tarafından bir inceleme konusu olarak ele alınması, suçlulukla ilgili çok sayıda yaklaşım biçiminin oluşmasına neden olmuştur. Suç tanımları ve kategorileştirmeleri ile ilgili zengin literatürün varlığının diğer bir nedeni de yargı sistemlerindeki farklılıklar, belirli davranışların kültürel yorumlamaları ile sosyal ve ekonomik koşullar gibi faktörlerin varlığıdır (Kiedrowski, 1998).

Durkheim'e göre "suç toplum bilincinin kuvvetli ve belirgin tutumlarını (dispositions) ihlâl eden fiillerdir". Demirbaş (2005)'e göre, Thomas ve Znaniecky konuyu sosyal psikoloji yönünden ele almışlar ve suçu "Suç kişinin kendini ait hissettiği grupta, varlığı toplum dayanışması ile çelişen fiildir" diye tanımlamışlardır.

Sosyo-kültürel bilimler, suç içerikli insan davranışını, toplumda kabul gören sosyal normlardan bir sapma, "sapıcı eylem" olarak tanımlamaktadırlar. Suçlu birey; içinde yaşadığı toplumun normları ile bireysel özellikleri arasında bir denge kuramamıştır. Bununla beraber suç davranışı içeren eylem ile genel olarak "sapıcı eylem" arasında bir ayırım yapmak gerekir. Sapma bireysel özelliklerle ilgili olduğu halde, objektif olarak ceza kanunlarına göre suç teşkil eden davranış; kanunlarla belirlenmiştir (Dönmezer, 1994). Uluğtekin'e (1991) göre suç, insanoğlunun gruplar halinde yaşamasından bu yana var olan bir sorundur.

Hukuksal açıdan suç, devletin hukuk düzeni içinde sonucuna yaptırım olarak ceza verdiği eylemdir. Suç sayılan eylem, ceza yasasının ihlali değil, ceza yasası ile korunan kuralların ihlal edilmesidir. Suçun unsurları ve koşulları göz önünde tutulduğunda; temyiz yeteneğine sahip bir bireyin kusurlu iradesinin yarattığı icrai ve ihmali bir hareketin meydana getirdiği, kanunda yazılı tipe uygun, hukuka aykırı ve yaptırım olarak bir cezanın uygulanmasını gerektiren bir eylem olduğu görülmektedir (Balo, 1995). Ceza Hukukuna göre suç; yasanın cezalandırdığı harekettir (Elibol, 1998).

Suç; evrensel, genel ve sosyal bir olgu olup, içinde meydana geldiği toplumun şartlarına ve bulunulan zamana göre bazı özellikleri içerir. Suçlular toplumların sosyal, ekonomik ve manevi koşullarına göre şekillenmişlerdir. Bu nedenle suçluluğa psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve hukuksal yönleri kapsayacak bir anlayışla bakmak gerekir (Balo, 1995).

II.3. SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUK/ SUÇA YÖNELMİŞ ÇOCUK/ SUÇLU ÇOCUK

Suçta sürüklenen çocuk kavramı, daha erken yaşta yetişkin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir eylemi işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği eylemden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu ifade etmektedir (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>).

Suçta sürüklenen çocuklar tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de hem sosyolojik hem de hukuksal açıdan önemli bir problemdir (Loeber ve Farrington , 2000; Peker, 2010; www.atonet.org.tr). Suçta sürüklenmiş çocukların yaş ortalaması gittikçe düşmekte, işlenen suç sayısında da artış görülmektedir. Ayrıca yapılan araştırmalarda, yetişkinlik dönemlerinde suç işleyenlerin büyük bir bölümünün çocukluk veya gençlik dönemlerinde de suç işlemiş olmaları, “çocuk suçluluğu” konusunun önemini daha da artırmaktadır (Peker, 2010).

Ülkemizde son yıllarda mala karşı işlenen suçlarda her 100 şüpheliden 25’i çocuk olmakla beraber bu çocuklarında yüzde 80’i hırsızlıkla suçlanmaktadır. Her 100 cinayet şüphelisinden 9’u ve intihara teşebbüs eden her 100 kişiden 20’si çocuklardan oluşmaktadır. 2000 yılında 88 bin olan çocuk sanık sayısı 2003 yılında 124 bine çıkmıştır. 2005 yılı temmuz ayı istatistiklerine göre cezaevinde bulunan her 100 kişiden 3’ü yine çocuklardan oluşmaktadır (www.atonet.org.tr).

1994-2000 yılları arasında çocuk mahkemelerine açılan davalardaki “çocuk sanık sayısı” yıllık ortalama 5 bin 884 iken, 2001 yılında 6 bin 312’ye, 2002 yılında 7 bin 152’ye ve 2003 yılında 28 bin 888’e ulaşmıştır. 1994 yılında ceza mahkemelerine açılan davalardaki çocuk sanık sayısı 67 bin 240 iken, 2003 yılında 1994’e göre yüzde 85 artış göstererek 124 bin 640’e ulaşmıştır. 1994’te 100 bin çocuk başına sanık sayısı 675 iken, 2003 yılında 100 binde 1.197’ye çıkmıştır (www.atonet.org.tr).

Çizelge 1. Suç Türüne Göre Ceza İnfaz Kurumuna ve Eğitimevine Giren Hükümlü Çocuklar

Suç Türü	2004	2005	2006	2007	2008
Öldürme	45	28	17	21	39
Hırsızlık	51	29	12	47	121
İrza Geçmek	30	20	7	30	7
Fiili Livata	27	14	3	5	28
Yaralama	7	5	3	14	9
Yağma (Gasp)	134	94	28	100	171
Diğer	40	12	8	19	54

(Kaynak: Adalet Bakanlığı İstatistikleri Erişim Tarihi: 21.10.2011)

Çizelge 2. Geliş Nedenine Göre Güvenlik Kurumuna Gelen veya Getirilen Çocuklar

Geliş Nedeni	2008			2009			2010		
	Top.	Kız	Erkek	Top.	Kız	Erkek	Top.	Erkek	Kız
Toplam	132592	99305	33287	151961	109591	42370	188044	132195	55849
Suçta Sürüklenme	62430	56465	5965	68344	61151	7193	83393	74251	9142
Kabahat İşleme	1177	575	602	320	275	45	586	517	69
Evi terk etme/kaçma	2927	1289	1638	4070	1866	2204	4139	1882	2257
Buluntu	1340	879	461	1669	1162	507	1745	1078	667
Kayıp	4517	1996	2521	5081	2018	3063	8081	3189	4892
Mağdur	44153	25786	18367	61645	34776	26869	76428	41173	35255
Madde Kullanımı	163	145	18	373	351	22	985	936	49
Sokakta Yaşama / Çalışma	3652	3138	504	3595	3094	501	2807	2385	422
Kanunsuz Yaşama	35	32	3	9	8	1	12	10	2
Bilgisine Başvurma	2436	1759	677	2363	1679	684	3877	2657	1220
Okula Gönderilmeme	21	13	8	1190	423	767	1028	385	643
Diğer	9741	7218	2523	3302	2788	514	4963	3732	1231

(Kaynak: Adalet Bakanlığı İstatistikleri, 2011)

Suçta sürüklenmiş çocuk yetişkin suçlulardan farklı olarak gelecek adına ciddi ve kronik şiddet uygulayıcısı olma eğilimindedir ve bu durum çocuk suçluluğunun önemini artırmaktadır. Yapılan araştırmalar erken yaşlarda suçta karışanların yetişkin yaşlarda suçta karışanlara göre daha ciddi, şiddete dönük, kronik ve uzun suç işleme potansiyeline sahip olma riski taşıdıklarını göstermektedir (Espiritu ve ark., 2000).

Suçta sürüklenen çocukların sayısının artmasında birçok faktör etkili olmaktadır. İçinde bulunulan yüzyılın karmaşıklığı, toplumsal değerlerin sürekli ve hızlı değişimi, ahlak kurallarının yarattığı karmaşa, düzensiz kentleşme, ekonomik bunalımlar çocuk suçluluğunun giderek artmasında ki en önemli faktörler arasındadır (Balo, 1995).

Çocukların toplumsallaşma süreci tamamlanırken her çocukta bir takım suç olgularına rastlanabilir. Ancak bu, çocukların gelecekte de suç işleyeceği anlamına gelmemektedir. Çocuklar buldukları zihinsel ve pedagojik durumdan dolayı hangi kurallara neden uyacaklarını yeterince anlayamazlar. Çünkü toplumsallaşma yeterince tamamlanmamıştır. Gelişim süreci tamamlandıkça çocukların büyük bir bölümü toplumsallaşma ve çevreye uyumda dengeyi sağlamaktadır (Yavuzer, 1993).

Gelişim sürecinin tüm dönemlerinde çocukta önemli fiziksel ve ruhsal değişimler yaşanmaktadır. Gelişim süreci içerisinde meydana gelecek olumsuz seyir çocuğun psikososyal gelişimini etkileyecektir. Gelişim dönemlerindeki bedensel ve ruhsal yapıdaki hızlı değişimler, kalıtsal veya zihinsel olumsuzluklar, aile ortamı ve bulunduğu çevre ile sosyoekonomik ve toplumsal değerler ve en önemlisi çocuğun karakter ve gelecekteki durumunu belirleyecek temel parametreler olacaktır. Bu parametrelerin aynı zamanda çocuğu suçta sürükleyen etkenler olarak doğrudan ya da dolaylı etkisi bulunmaktadır. Suçta sürüklenmiş çocuklar ile ilgili literatürler, çocuğun suçla ilişkileneşine neden olan etkenlerin aynı zamanda çocuğun toplumsallaşmasını belirleyen sosyolojik gruplar olduğunu ortaya koymuştur (Polat, 2006).

Çocuk suçluluğu üzerine yapılan çalışmalarda, bu çocukların çoğunun, şiddet ve suçta yönelik ergenlik yaşlarından önceye gelen antisosyal davranışlara sahip olduğu yönündedir (Snieckute, 2011). Bundan dolayı çocuk suçluluğuna yönelik çözüm arayışlarının, bireyin erken yaşlarına kadar inmesi gerekmektedir. Çocuk davranışı, genel olarak sosyalizasyon sürecinin başarısı ile belirlenmektedir. Sosyalizasyon; insanların görüşleri, değerleri, inançları ve bir kültürden diğerine aktarılan belirli davranış stillerini öğrendikleri ve özümşedikleri bir süreçtir. Bu süreç hayat boyudur (Snieckute, 2011).

Çocuk Suçluluğu, sorunu hukuki olmaktan öte, psiko-pedagojik ve sosyal niteliktedir. Kişilik gelişimini tamamlamamış çocukların işlediği suç, çocuğun kritik gelişme dönemlerinden soyutlayarak, ona yalnızca “suçlu gözüyle bakmak doğru ve insancıl bir yaklaşım değildir. Suç işleyen çocuk yoktur. Suça itilen çocuk vardır. Suça itilen çocuk ailedeki ve toplumdaki düzensizliklerin bedelini ödeyen ve sonrada topluma ödeten çocuktur (Yörükoğlu, 1997).

Zamanla kazanılan olumsuz davranışların uygun ortam bulduğunda kendini göstermesi olarak nitelendirilen çocuk suçluluğunun yok edilmesinde, toplumlara büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir (Balo, 1995). Suça yönelmiş ya da itilmiş bir çocuğun üretken ve çevresine uyumlu bir birey olarak tekrar topluma kazandırılması zor ve uzun zaman gerektiren masraflı bir iştir. Bu nedenle hem bireylerin hem de toplumun yararı için suçlulukla mücadelede asıl çabanın suçluluğun önlenmesi üzerinde odaklaşması gerekmektedir (Kepenekçi ve Özcan, 2001).

II.3.1. Çocuk Suçluluğuna Neden Olan Faktörler

Çocuk suçluluğunu oluşturan nedenlerin önceden tespit edilmesi, çocukların suçla tanışmasının önlenmesinde ve sorunların çözümünde kullanılacak metotların belirlenmesinde en önemli etkidir. Çocuk suçluluğunun önlenmesinde yetişkinlerden farklı olarak, suçun ön plana çıkartılarak, karşılığında cezai yaptırımların uygulanması şeklinde değil, kişinin öne çıkartılarak suç oluşturan etmenlerin incelenmesi ve ortadan kaldırılması olumsuz sonuçların yaşanmasını büyük ölçüde önleyecektir. Çocuk suçluluğuna etki eden çok sayıda etken bulunmaktadır (Sarpdağ, 2005). Suç işlemeye yönelten nedenler çocuk suçluluğunun nedenlerini oluşturur. Tüm sebepler birbirine bağlıdır ve ayrılması mümkün değildir (Doğan,1990). Kesin olarak birbirinden ayrılması uygun olmamakla birlikte çocuk suçluluğunun nedenlerini; ailesel ve çevresel nedenler olarak iki ana grup halinde toplamak mümkündür.

II.4. ÇOCUĞUN SUÇA YÖNELMESİNE NEDEN OLAN AİLESEL FAKTÖRLER

II.4.1.Ailenin Tanımı

Türk Aile Yapısı Özel İhtisas Komisyonunun aile tanımına göre; aile kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı

evde yaşayan bireylerden oluşan; bireylerin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımlarının sağlandığı ve düzenlendiği temel birimdir (Bulut, 1990).

Aile sistemi; bir geçmişi paylaşan, duygusal bağı olan, bireysel olarak aile üyelerinin ve bir bütün olarak ailenin ihtiyaçlarını karşılamak için stratejiler planlayan bireylerden oluşan kompleks bir yapı olarak da tanımlanabilir (Sabateli ve Bartle, 1995).

Aile davranış kalıplarından oluşmuş bir sosyal sistemdir. Bu davranış kalıpları aile içinde geliştirilir ve devam ettirilir. Aile üyeleri arasındaki etkileşim kendi içeriği arasında çalışır ve bu etkileşim geribildirimlerle betimlenir (Ludlow ve Howard, 1990).

Ailenin bazı temel fonksiyonları; insan neslinin devamını, çocuğun yetişmesi, aile üyelerinin bakımı, sevgi, gelişme ve disiplini sağlamak ve destekleyici bir çevre temin etmek olarak sayılabilir. Gelişme aşamasına, yerel koşullara, kültür ve ailenin yapısına dayalı olan diğer fonksiyon ve ilişkiler ise giderek ailenin kendi dışındaki kişilerle olan etkileşimiyle şekillenmektedir. Bunlar üretim faaliyetleri, ev işleri, sosyal ve kültürel normları, beklentileri öğrenme; eğitim, sağlık ve beslenme ile diğer sosyal faaliyetlerdir. Bunların yanı sıra, değerlerin yeni kuşaklara aktarılması, korunması ve değişmesi, iletişim ve problem çözümü gibi faaliyetleri de içerir (Kut, 1994).

Kut (1994) , fonksiyon kavramının yalnızca ailenin görev faaliyetleri olarak değil, aynı zamanda önemli rol ve ilişkilerin varlığını da ifade ettiğini belirtmektedir. Aileyi fonksiyonlarına göre sınıflandıranlar, ailenin fonksiyonlarını yerine getirip getirmemesine göre sağlıklı/fonksiyonel/işlevsel aile ve sağlıklı/disfonksiyonel aile olarak ikiye ayırmaktadırlar.

II.4.1.1.Ailenin Önemi

Çocuğun gelişimi ve geleceğinde en önemli rol aileye aittir. Ailenin etkisi çocuk doğmadan başlayarak, gelişim döneminin ilk yıllarından yaşamın sonlarına kadar devam etmektedir. Aile için, bireyin dünyaya gelişinden itibaren zorlu ve karmaşık yaşama adım atacağı ilk kurumdur denilebilir (Yavuzer, 1993).

Anne-baba-çocuk ilişkileri çocukların yeterli ya da yetersiz toplumsallaşmasında, dolayısıyla suçlu davranışın ortaya çıkmasında önemli rol oynar. Bu ilişkilerde, anne babanın çocuğuna bakım ve eğitimini içeren davranışları ve çocuğun bu davranışlara

ilişkin algısı toplumsallaşma sürecinin de temelini oluşturur (Uluğtekin, 1991; Onur, 1997; Ünal, 1999).

Çocuklar pek çok ihtiyacını aileden sağlamaktadırlar. Bu ihtiyaçlar genel olarak; bakım, beslenme, sevgi, ilgi, eğitim, kültürel ve sosyal değerlerin kazandırılmasıdır. Aileyi meydana getiren bireyler arasındaki uyum ve sağlıklı ilişkiler, çocuğun psiko-sosyal gelişiminde ve gelecekte sağlıklı bir birey olmasında önemlidir. Bütün bunlara göre denilebilir ki, çocuğun yetiştiği ailenin genişliği, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi, onun ilk sosyal deneyimlerini, dolayısıyla, duygusal ve toplumsal gelişmesini etkileyecektir (Yavuzer, 1993).

İnsan toplumsal bir canlıdır ve toplumsallaşmanın temelini de ailede atar. Ailenin çocuğa katkıları; aile içinde bir birey ve üye olduğu bilincini yerleştirmek, çocuğun sosyal biri olarak toplumda kabul görmesi için onu hazırlamak, ait olduğu toplumun kültür değerleri için bir rol model oluşturmak, çocuğun topluma uyumda yaşadığı sorunlara çözüm getirmek, toplumda kabul gören davranışları benimsemesi için yardım etmek ve sağlıklı beslenme, gelişim ve eğitimini sağlamaktır. Bu öğelerin verilememesi ya da eksik verilmesi çocuğu olumsuz olarak etkiler. Sosyolojik bir problem olan suçun oluşumunu, öncelikle bu öğelerin oluşumunda problem yaşayan çocuklarda aramak gereklidir (Yavuzer, 1993).

Aile içindeki ilişkilerin niteliği ve var olan aile ortamı, çocuğun birçok yönden şekillenmesinde belirleyicidir (Dönmez, 2007). Kapalı ve yetersiz aile ilişkileri özellikle çocukta bir takım sorunlar meydana getirmektedir. Bireyin gelişimi ve olgunlaşma çağında ailesinin tutumu kişiliğini etkilemektedir. Burada otorite sorunu ve otoritenin uygulanması önemli etkenlerden biridir. Bireyin sağlıklı ruhsal ve toplumsal bir gelişme göstermesi belli ölçüde var olan otorite ve tutarlı bir disiplinin uygulanması ile gerçekleşir. Yetersiz aile disiplini ve otorite eksikliği sorunları yanı sıra baskıcı anne-baba tutumları, aile içi şiddet ve çocuğun her türlü şekilde istismarı, çocukta endişe, huzursuzluk, düşmanlık duyguları ve suçluluk hislerinin oluşmasına neden olmaktadır.

Yavuzer'in 1987 yılında cezaevinde suçlu çocuklarda yapmış olduğu çalışmada, bu tür çocukların anne-babaları tarafından sıklıkla dayakla cezalandırıldıkları ve bu çocukların da daha çok mala karşı suçları işledikleri görülmüştür.

İçli'nin (1994) yaptığı araştırma sonucuna göre ise, suçlu çocukların evlerinde, evin çok kalabalık olması, aşırı baskı, kıskançlık, ihmal ya da ebeveynlerden birinin aşırı hâkimiyeti, işsizlik, ekonomik baskılar, annenin çalışması, ailenin diğer üyelerinin suçlu ya da alkolik olması, boşanma-ölüm veya terk nedeni ile ebeveynlerden biri veya

ikisinin yokluğu, fiziksel özür veya ihmal ya da hastalık nedeniyle ebeveynin kontrolünün eksikliği gibi koşullara rastlanmıştır. Yine başka bir çalışmada da işsiz babaya sahip olan çocukların ruhsal durumlarında bozuklukların meydana geldiği görülmüştür (Ortiz , Farrel 1993). Aile içerisinde bulunan suçlu fertler üzerine yapılmış bir çalışma da; erkek kardeşler, kız kardeşler, anneler, babalar, amca-dayılar, teyze-halalar, büyük baba ve büyük annelerin her hangi bir şekilde suça karışmış olmaları ya da adli işlem görmüş olmaları durumuna bağlı olarak çocuktaki suçluluğu tahmin etmeye yönelik yapılan bir çalışmada; en önemli adli işlem görmüş aile üyesi babadır. Regresyon analizlerine göre, tutuklanmış ya da adli işlem görmüş bir baba çocuk suçluluğunun en önemli tetikleyicisidir (Farrington ve ark., 2001).

Suç işleme olgusunun kalıtsal yönüne bakıldığında; çok yönlü risk faktörlerine maruz kalmaya yönelik nesiller arası bir devamlılık vardır. Örneğin; kaba ve tutarsız çocuk yetiştirme metotları kullanan aileler, yine kendi metotları gibi çocuk yetiştiren çocuklar meydana getirmektedirler. Bu problemlerin çocukta bir araya gelmesi ile suçluluğun ilk elementi olan antisosyal özellikler meydana gelmektedir. Diğer açıklama, dikkate değer bir biçimde çeşitli birleşimler üzerine odaklanmaktadır. Bayan suçlular, erkek suçlular ile bir arada yaşama ya da evlenme eğilimindedirler. Benzer insanların bir arada yaşaması ya da evlenmesine yönelik iki ana açıklama vardır. İlki sosyal bir araya gelme durumudur. Suçlu insanlar fiziksel ve sosyal yakınlıktan dolayı kendi içlerinden arkadaş seçme eğilimindedirler. Diğer; insanlar, birbirlerine yakın kişilik ve davranış özelliklerine sahip insanları seçmektedirler. Bu durumda, suçlu anne babaya sahip çocukların orantısız bir şekilde anti sosyal olma durumları kuvvetle muhtemeldir. Diğer bir açıklama ise, aile üyelerinin doğrudan ya da karşılıklı olarak birbirlerini etkilemesi üzerinedir. Örneğin, daha küçük erkek kardeş, daha büyük kardeşinin anti sosyal davranışlarını taklit etme eğilimindedir ya da büyük kardeş, küçük kardeşini antisosyal davranışlarda destekleme eğilimindedir. Ancak bunun yanında anne babaların çocukları doğrudan suçu desteklemeleri yönünde bulgulara rastlanmamıştır (Rowe ve Farrington, 1997).

Çocukluk çağı için risk faktörü olarak gösterilen aileler farklı risk faktörlerinden etkilenen kompleks bir gerçeklik olarak düşünülmelidir. Risk altındaki aile kavramı bir bütün olarak ele alınmalı ve ailenin arkadaş, okul ve toplumdan oluşan bir zincirin halkası olduğu unutulmamalıdır (Nazlı 2000).

Aileler çocuklar ve adölesanların gelişiminde temel bir rol oynarlar. Bu nedenle çocukluk çağı suçunu önlemek veya azaltmak için koruyucu faktörlere odaklanarak ve

ebeveynlere ve gençlere eğitim vererek, aile terapisi sağlayarak, tedavi planları ve başka etkin stratejilere entegre ederek risk altındaki aileleri ele almak önemlidir (Nazlı 2000).

II.4.2.Sağlıklı /Fonksiyonel/İşlevsel Aile

Sağlıklı aileler fonksiyonlarını çok iyi yerine getirirler. Üyeler aile iletişiminden memnundur ve psikolojik olarak sağlıklıdır. Çok az çatışma vardır, gelişimsel değişikliklere çok kolay ve başarılı bir biçimde uyum sağlarlar, stresli olaylarla çok iyi baş edebilirler. Bu ailelere “sağlıklı”, “iyi işlevsel”, “güçlü” , veya “optimal” aile denilir. Bu ailelerin hiçbir zaman sorunla karşılaşmayacağını söylemek doğru olmaz. Bu aileler kriz karşısında çabucak kendilerini toparlayabilirler. Aile sisteminde çok az problem olur ve bütün normal şartlarda fonksiyonlarını iyi şekilde yerine getirirler (Frude 1991).

Sağlıklı ailelerde yetişkinler kendi özelliklerini korurlar. Şefkatli, sempatik, sıcak ve sorumluluk sahibidirler. Kendi bedenlerini beğenirler, şimdiki zamanda ve genel duygularını yaşarlar. Yaratıcı üretken gerçekçidirler ve başarılarından dolayı hoşnutturlar. Özerk ve olgun birey, kendisi ve başkaları hakkında gerçekçidir. Hayatlarındaki her şeyin sorumluluğunu üstlenirler. Bu nedenle, kendi problemlerini diğer aile üyelerine sıkıntı vermeden çözebilirler. Psikolojik olarak sağlıklı aile üyeleri özerk bir benlik geliştirirler ve ego sınırlarını geliştirme kapasitesine sahiptirler (Nazlı, 2000).

Sağlıklı aile üyeleri kendilerini içsel olarak algılayabilirler ve dışarıya açıkça ifade edebilirler. Olaylara farklı açıdan bakabilirler. Başkalarını sempatik olarak algılayabilirler. Gerçekçi, esnek, yaratıcı olurlar ve problemlerini akılcı olarak çözebilirler (Ackerman, 1967).

Bowen (1981)'e göre, işlevsel ailede üyeler yaşamlarını değer ve amaçları doğrultusunda yönlendirirler. Bu nedenle başkalarından etkilenmezler. Aile üyelerinde farklılaşmış benlik gelişir. Bu da duygusal değil zihinsel süreçte olur.

Sağlıklı ailelerde etkileşim kendi kendini yönlendirir, kurallara bütün aile üyeleri katılır. Kurallar ve beklentiler duruma göre ayarlanabilir. Satır (1981)'e göre işlevsel aile üyelerine beş alanda özgürlük tanımaktadır. Bunlar;

- Olanları görme ve söyleme
- Hissettiklerini düşünme ve söyleme
- İstedğini hissetme

- İstediklerini söyleme
- Risk alma

II.4.2.1.İşlevsel Aile Karakteristikleri

II.4.2.1.1.İletişim

İşlevsel ailelerde iletişim çift yönlüdür. Aile içerisindeki pozitif ve negatif davranışlar tanımlanmıştır ve pozitif davranışlara önem verilir. Açık, uygun ve bireylerin benliğini ortaya koymasına izin verici nitelikte bir iletişim sözkonusudur. Ayrıca bireyler yaşadıkları ile ilgili geribildirim verirler, birbirlerini dinlemekten zevk duyarlar, açık uçlu sorular kullanarak iletişimi devam ettirirler. Yine işlevsel ailelerde herkes tarafından uyulması gereken kurallar vardır ve bu kuralları tutarlı uygularlar. Aile bireyleri arasındaki iletişim şefkate dayalı ve sıcaktır. Çatışmalar açıklıkla işbirliği halinde ve problemi çözecek şekilde çözümlenir (Wong ve Whaley, 1993).

II.4.2.1.2.Güç Yapısı

İşlevsel ailelerde kararlar aile üyelerini her birinin katkısı ile alınır. Aile içinde bir işbirliği vardır ve bir lider öncülüğünde aile içi kararlar alınır. Çocuğun bireyselleşmesine önem verilir ve çocuk bir engelle karşılaştığında çözümlenmesi için izin verilir ancak yine de son karar çocuğa bırakılmaz. Tek ebeveynli ailelerde bazen son karar verici olarak en büyük çocuk rol üstlenebilir (Wong ve Whaley 1993).

II.4.2.1.3.Rol Yerine Getirme

İşlevsel ailelerde roller belirlidir. Çocuğun büyüme ve gelişme süreci desteklenirken çocuğun rollerini yerine getirmesi için fırsat tanınır. Ancak ebeveyn ve yetişkin rollerinin korunmasına da özen gösterilir (Wong ve Whaley, 1993).

II.4.2.1.4.Krize Adaptasyon

İşlevsel ailelerde de zaman zaman krizler yaşanabilmektedir. Yalnız fonksiyonel aileler genellikle bu kriz sürecini iyi yönetebilmektedirler. Kriz sürecinde aile problem çözücü olarak davranmaktadır. Bu süreçte rol ve fonksiyonlarda değişimler yaşansa da destek

sistemlerinin yeterli olması ve problem çözücü davranışların gelişmiş olması nedeniyle aile fonksiyonlarında ki bozulma büyük ölçüde yaşanmaz (Wong ve Whaley, 1993).

II.4.2.1.5. Destek Sistemleri

İşlevsel ailelerin destek sistemleri gelişmiştir. İç ve dış destek sistemleri ile aile işlevlerinin devamı kolaylaşır. Aile üyeleri birlikte zaman geçirebilmek için aktivite planlamaları yaparlar. Toplumsal ilişkiler iyidir ve yakın arkadaşlıklar kurulabilir. Bu tip aileler genellikle toplum tarafından kabul görürler ve sevilirler (Wong ve Whaley, 1993).

II.4.2.1.6. Aile Yaşam Şekli

İşlevsel ailelerin yaşam tarzlarına bakıldığında rutinlerinin olduğu ancak bu rutinlerin organize ve esnek olduğu görülmektedir. Yemek, uyku, eğlence gibi aktiviteleri genellikle bir düzen içerisinde ilerler. Sosyal sorumluluklar bulunulan zamana ve yere göre uyumludur.

Ailenin yaşadığı sabit bir konutu vardır ve yer değişiklikleri planlı olarak yapılır. Aile bireyleri arasında güven duygusu temel oluşturmaktadır. Ebeveynler genellikle problem çözücü olarak varolmaktadır. Aile üyeleri genellikle mutludur. Bireyler arasında bağlılık, sadakat, dürüstlük, başarı ve özgüven gelişmiştir. Gerekli zaman aile üyelerinin her biri denge rolü üstlenebilir. Aile üyeleri birbirlerini bireysel uğraşları ya da işleri için desteklerler. Hayatları ile ilgili son kararları aile içerisinde alırlar ve ailenin bütünlüğüne yönelik herhangi bir tehditte aile bütünlüğünü koruyabilirler (Wong ve Whaley, 1993).

II.4.2.2. Ailelerin Çocuğu Suçtan Korumaya Yönelik Davranışları

Birçok bilim dalı ailenin yapısına ve koşullarına bağlı olarak, ailelerin çocukluk çağı suç işlemede hem bir risk faktörü hem de koruyucu bir faktör olabileceğini göstermektedir (<http://www.sociumas.lt/Eng/Nr16/nepilnameciai.asp>.)

Koruyucu faktörler ailelerin çocukları suç işleme davranışından uzak tutmasına ve onları korumasına yardımcı olur. Koruyucu faktörler risk moderatörleri olarak fonksiyon gören özellikler veya koşullardır, risk faktörleri ile ilişkili olumsuz etkileri

azaltmaya ve durumla daha iyi baş etmeye yardımcı olurlar (<http://www.sociumas.lt/Eng/Nr16/nepilnameciai.asp>)

Koruyucu faktörler kümülatif ve interaktiftir. Ancak koruyucu faktörler risk faktörleri ile her zaman zıt özellik gösteremeyebilirler, örneğin fakir bir alanda yetişme ebeveynin katılımı ve desteği ile hafifletilebilir (Wong ve Whaley, 1993, (<http://www.sociumas.lt/Eng/Nr16/nepilnameciai.asp>)).

Bu koruyucu faktörler;

- Yeterli ebeveyn uygulamaları suç işleme ve madde/alkol kullanımı gibi suçlu davranışlara karşı önemlidir.

- Kaliteli aile bağları bütün yaş gruplarındaki kız ve erkek çocukları için koruyucu bir faktördür.

- Ailelerin ders dışı veya okul faaliyetlerine katılması, kaynak ve hizmetlere ulaşmalarının sağlanması da koruyucu faktörler olarak düşünülmektedir (Wong ve Whaley, 1993).

II.4.3. Disfonksiyonel Aile

Disfonksiyonelliği tam olarak tanımlamak her zaman mümkün değildir. Çünkü aile etkileşimleri karmaşıktır ve aile içi ilişkiler görecelidir. Tüm aileler evrelere sahiptirler, bazı dönemlerde iyi olabilirler bazı dönemlerde başarısız olabilirler, hatta parçalanabilirler. Dolayısıyla hemşire disfonksiyonel durumların geçici olup olmadığını, durumsal veya kronik olup olmadığını ayırt etmeli ve aile içi etkileşimlerin geri dönüşümsüz olmasını engellemek için ailedeki geri bildirimlere karşı önceden sezme gücünü kullanmalıdır(<http://www.sociumas.lt/Eng/Nr16/nepilnameciai.asp>).

Disfonksiyonel aileler evrensel olarak kabul edilen işlevleri yerine getirmezler. Yani bu aileler aile üyelerinin ihtiyaç duyduğu fiziksel ve emosyonel gereksinimleri karşılayamazlar. Bu ailelerdeki ebeveynler sahip oldukları etkileşimlerinde ve yaşamlarında sorumluluklarını yerine getirmede başarısız veya yetersiz olabilirler. Yıllardır araştırmacılar çocuk suçlarının altında yatan nedenleri belirlemeye çalışmıştır. Örneğin bazı teorisyenler yoksulluk ve aile durumunun çocuk suçunun belirleyicisi olduğuna inanırken, bazıları da eğitimsel deneyim ve modern adölesanların yaşamlarında dini bir yönelmenin olmamasının çocukların suça eğilime yönelmelerine etki eden faktörler olduğunu iddia etmiştir.

Şu anki literatür çocukluk çağı suç işlemenin altta yatan majör nedenlerine yönelik farklı perspektifleri göstermektedir ve çocukluk çağı suç ile ailesel disfonksiyon gibi çevresel elementlerin bağlantılı olduğunu iletmektedir. Araştırmalar ebeveynlerin rolünün ve aile ortamının öneminin çocukların çocukluk çağı suç işlemelerinin ve işlememelerinin belirleyicileri olduğunu ileri sürmektedir (Wong ve Whaley, 1993).

II.4.3.1.Disfonksiyonel Aile Karakteristikleri

II.4.3.1.1.İletişim

Disfonksiyonel ailelerde sağlıklı/işlevsel ailelerin tersine iletişim tek yönlüdür ve iletişimde ben dili hakimdir. Konular çoğunlukla negatif yada olumsuz davranışlara yönelmiştir. Aile sosyal etkileşime kapalıdır. Ailede negatiftir ve alaycı bir dil hakimdir.

Davranışlar ile söylenenler arasında tutarsızlık mevcuttur. Geribildirim çoğunlukla verilmez ve iletişimde büyük eksiklikler vardır (Wong ve Whaley, 1993).

II.4.3.1.2.Güç Yapısı

Ailede belirli bir düzen mevcut değildir, kurallar ya yoktur yada varsa bile arasına uygulanmaktadır. Aile bireylerinin konuştukları konular ile sorumlulukları arasında uyumsuzluk vardır. Genellikle şefkat yerine kontrol koyma çabası söz konusudur. Önceden belirlenmemiş ani değişiklikler mevcuttur. İletişimde genellikle bireyler birbirlerinin zorlarlar, ifadeler ya sessiz ya da öfkeli ifadelerdir. Saygı çoğunlukla yoktur.

Aile içinde sıklıkla çatışma yaşanır, karşı koymalar olabilir buda kriz yaşanmasına sebep olur. Konuya ya da olaya değil bireye odaklı bir iletişim söz konusudur.Aile içinde liderlik faktörü yoktur, önemli kararlar baskın bir karakter tarafından tek başına alınabilir ve bu kişi bazen aileden olmayabilir (Wong ve Whaley, 1993).

II.4.3.1.3.Rol Yerine Getirme

Disfonksiyonel ailelerde roller tersine dönmüştür, yetişkinler ebeveyn rolünü yerine getirmeyebilirler bu durum çocukların yetişkin rolünü üstlenmesine sebep olabilir.Aile bireyleri arasında rol karmaşası yaşanır, bireyler rollerine göre davranmayabilir veya bu rolü yadsıyacak şekilde davranabilirler (Wong ve Whaley, 1993).

II.4.3.1.4.Krize Adaptasyon

Bu ailelerde yaşanan krizlerde umutsuzluk, başarısızlık ve yanlış problem çözüme tutumları vardır. Kriz sürecinde aile üyeleri sınırlı olabilirler ve öfke kontrolü sağlayamayabilirler. Destek sistemleri ya yoktur ya da varsa bile aile bunları kullanmakta yetersizdir. Aile bireyleri suçları kişiliklere bağlar, tek bir kişiye sorumluluk yüklenebilir ve böylece bireyleri ve aileyi zorlayıcı bir sorumluluk sistemi oluşur (Wong ve Whaley, 1993).

II.4.3.1.5.Destek Sistemleri

Aile içerisinde bir birliktelik mevcut değildir ve işbirliği sistemi yoktur. Aile kendisini toplumdan izole etmiştir ve dış ilişkileri oldukça zayıftır. Topluma uzak ve soğukturlar ve bu nedenle destek sistemleri yeterli değildir (Wong ve Whaley, 1993).

II.4.3.1.6.Aile Yaşam Şekli

Aile içerisinde bir organizasyon eksikliği söz konusudur bireyler kendi başlarına organizasyon yaparlar. Aile bireyleri arasında sözel veya fiziksel şiddet mevcuttur. Bireyler zamana çevreye ve sosyal yükümlülüklerine karşı uyumsuzluk belirtileri gösterirler. Ailenin yaşadığı sabit bir konut olmayabilir yer değişiklikleri ani ve plansızdır. Ebeveynler sorumluluklarını yerine getirmekten kaçarlar , çoğunlukla kendi dünyalarında ve kendilerine özgü bir yaşamları vardır. Bu nedenle çocuklarına karşı iyi bir model de olamazlar.

Aile üyelerinde hayata karşı kaygı ve huzursuzluk mevcuttur. Herkese ve her şeye şüphe ile yaklaşır. Kendilerine güvenleri yetersizdir, antisosyal ya da borderline kişilik özellikleri gösterebilirler. Aile üyelerinin birbirlerine karşı ilgileri yetersizdir ve birbirleri ile çoğunlukla negatif iletişim sergilerler. Ailede alınan kararlara saygı duymazlar ve katılım göstermezler. Eşler arasında uyumsuzluk mevcuttur, birbirlerine karşı yeterince saygı göstermezler ve evlilik kurumunu önemsemezler (Wong ve Whaley 1993).

II.4.4. Disfonksiyonellik İçin Aile Yetkilerini Değerlendirmede Ebeveyn Davranışları

Disfonksiyonel ailelerdeki ebeveynler çocukların ihtiyaçlarının, aktivitelerinin, arkadaşlarının ve bulunduğu yerlerin çok farkında değildir. Çocuğun okul süreci ile ilgilenmezler (<http://www.sociumas.lt/Eng/Nr16/nepilnameciai.asp>).

Ebeveyn rolünden memnuniyetsizdirler ve genellikle kendi ebeveynleride yetersiz ebeveynlik yapmışlardır. Çocuğun ihtiyaç duyduğu bakımı tam olarak karşılayamazlar. Bu ebeveynlerin genellikle problem çözme ve iletişim yeteneği sınırlıdır. Günlük aktiviteler için plan ve organizasyonları yoktur. Kişisel ve çevresel desteklerinin farkında değildir. Genellikle pasif ve agresif kişilik özellikleri gösterir. Kriz durumlarında sadece kendi çıkarımı düşünür (<http://www.sociumas.lt/Eng/Nr16/nepilnameciai.asp>).

II.4.5. Disfonksiyonellik İçin Aile Yetkilerini Değerlendirmede Çocuk Davranışları

Disfonksiyonel ailelerde yetişmiş çocukların bir takım özellikleri birbirine benzer olabilir. Böyle ailelerde yetişen çocukların genellikle dikkatleri dağınıktır, sürekli yorgun ve bitkin görünümündedirler. Bunun sebebi çoğunlukla yetersiz beslenmedir. Beslenmenin yetersiz olmasının bir diğer sonucuda persentil eğrilerinin düşük olmasıdır. Giyimleride çoğunlukla hava koşullarına uygun değildir. Aileleriyle deneyimlerini ve başarılarını paylaşamaz. Böyle ailelerde yetişen çocukların genellikle arkadaş ilişkileri de yetersizdir, yüzeysel ilişkiler kurarlar. Davranışlarında çoğu zaman aşırı sinirlilik, çekingenlik gözlenebilir. Olayları kavramakta güçlük çekebilir. Kendini ifade etmekte zorlanabilir bu nedenle farklı yollarla kendini ifade etmeye çalışabilir. Yaygın depresyon görülebilir (Wong ve Whaley, 1993).

Aile içinde bulamadığı şefkati dışarıda arar. Okuldan kaçma sık görülür. Ailesinden şiddet görme korkusu vardır. Aşırı rekabetçi ve kıskanç olabilir. Geleceğe karşı umutsuzdurlar. Sık sık sızlanma ve ağlama gibi davranışlar sergilerler. Sıklıkla kaybolma korkusu, açlık, terk edilme korkusu, şiddet görme gibi korkular yaşar. Yine bu çocuklarda madde bağımlılığı oranı ve şiddet eğilimleri yüksektir (Wong ve Whaley, 1993).

II.4. 6.Çocuklarda Suç İşleme ve Disfonksiyonel Aile

Ailenin disfonksiyonel olması; sağlıklı aile işlevlerinin tam anlamıyla ve kaliteli olarak yerine getirilememesi gibi düşünülebilir. Disfonksiyonel ailede çocukların gereksinimleri yeterince karşılanamaz. Çocuğun yaşamında olumsuz ebeveyn davranışı örüntüleri baskın olmaktadır (Vetrano, 2002).

Çocuk suçuna katkıda bulunan faktörlerden birisi ebeveynlerin yetersiz gözlemidir. Gözlem diğer ebeveynlik becerilerinin oluşturulmasında bir temel sağlar. Gözlem çocuğun yaşamında fiilen varolma anlamına gelir. Onunla ilgilenmeyi, aktif dinlemeyi ve okul ilişkilerinin içinde yer almayı içerir. Anne babalar sadece gözlem için değil çocuklarının akademik başarısını artırmak için de onların arkadaş ilişkilerini yakından takip etmelidir (Vetrano, 2002).

Ailenin değerlerin öğrenilmesinde birincil kurum olması nedeniyle dengesiz ev ortamının çocuk suçu ve şiddet üzerinde önemli bir etkisi olduğuna inanılmaktadır. Ebeveynlerin çocuğun yaşamında önemli bir rol oynadıklarının farkında olmaları gerekir. Sonuç olarak, çocuğun kabul edildiği, saygı gördüğü ve başarılarının onaylandığı bir aileye ve aynı zamanda ebeveyninin desteğine ve deneyimine ihtiyacı vardır (Vetrano, 2002).

Çocukluk çağı suçları ile ilişkili konular çok boyutludur ve ebeveynler, eğitimciler, sosyal hizmet kurumları, yasal uygulamalar, mahkeme sistemleri ve tabiki çocuğun kendisi için birçok probleme neden olur. Bir çocuk ihmal edildiğinde, fakirleştğinde, fiziksel ve mental problemleri olduğunda veya başka zorluklar yaşadığında çocuğun acı çekmesi ve toplumunda çocukluk çağı suç işleme problemi ile karşılaşması olasılığı yükselmektedir. Bu durumda sadece duruma yönelmek yerine; ebeveynler, sosyal hizmet kurumları ve diğer kurum ve yetkililer de bu konu ile ilgili olarak üstlerine düşen görevleri yerine getirip getirmediği konusunda kendilerini eleştirmelidirler. Çocuğun yasa dışı eylemde bulunmasına katkıda bulunan tüm faktörler incelenmelidir (Vetrano, 2002).

Woodson (2001) Amerika’da yaptığı çalışmada bebeklerin doğumu ile ilgili bazı verileri araştırmış ve bulduğu sonuçları “epidemik bir aile ayrışması” olarak yorumlamıştır. “Her 100 çocuktan 58’i parçalanmış ailelerde doğduğu, bazı şehirlerde bu oranın her 100 doğumda yaklaşık 80 olduğunu bulmuştur. Bu araştırmanın sonucuna göre; parçalanmış ailelerde doğan çocukların okulu bırakma oranlarının diğer

çocuklardan iki kat fazla olduğu, küçük yaşlarda anne baba oldukları, anti sosyal davranış gösterdikleri ve yetişkinlikte işsiz oldukları bulunmuştur.

Araştırmacılar okul yaş çocuklarında öfke kontrolünde yetersizlik ile başlayan suça yönelme ile sonuçlanan “uyumsuz” davranış örneklerinin, çocuğun yaşamının son dönemlerinde önemli bir değişiklik olmamışsa çoğunlukla erken çocukluk dönemlerinde ki bir yoksunlukta kaynaklandığını ileri sürmüştür (Vetrano, 2002).

2002 Ağustos ayında Brown Üniversitesi Çocuk ve Adölesan Davranış Belgesi baskısında, 8, 14, 20, 27, 33 ve 36 yaşlarındaki davranışları ve problemleri analiz ederek çocukları 30 yıl izleyen bir araştırma “bazı ebeveynlik teknikleri ve prososyal davranışları öğrenmenin çocukların öfkeli davranışlarının azaltılmasında başarılı olduğunu bulmuşlardır. Bu çalışmada; ebeveynlerin çocuklarının yaşam aktivitelerinde mutlu ve istekli bir şekilde yer aldığı, çocuklar stres veya öfke yaşadığında nasıl kontrol koyacaklarını ve nasıl davranmaları gerektiğini öğreten prososyal davranışlarla birlikte ılımlı ve sevgi dolu bir ev yaşamı oluşturarak; gerçekleştirilen çocuk merkezli bir ebeveynliğin çocukların antisosyal ve tehlikeli olan öfkeli eylemler içinde olma riskini azaltmada en önemli faktörlerden olduğu anlaşılmıştır (Vetrano, 2002).

Her çocuk eylemlerinin desteklenmesini ve kabul edilmesini, yeteneklerinin ve becerilerinin fark edilmesi ve cesaretlendirilmesini ve bir birey olarak büyümelerine olanak verilmesini ister (Vetrano, 2002).

II.4.7.Ailelerin Çocuğu Suça İten Davranışları

Aile ile ilişkili risk faktörlerinin bazıları statikken bazıları dinamiktir. Kriminal öykü, ebeveynin mental sağlık problemi olması veya çocuğun suistimal edilme öyküsü gibi statik faktörlerin zaman içerisinde değişmesi mümkün değildir. Ancak kötü muamele, aile içi şiddet ve ebeveynin madde kullanımı uygun koruyucu ve tedavi edici programlarla değiştirilebilir (Vetrano, 2002).

Risk faktörlerinin kümülatif ve interaktif etkileri vardır. Birçok risk faktörüne maruz kalan bir aile yüksek riskli aile olarak düşünülür. Ayrıca birçok risk faktörüne maruz kalan çocuklar da suça yol açacak yaşam şekli açısından yüksek riskli olarak düşünülmektedir. Bu sadece risk faktörlerinin etkisinin birikmesinden değil aynı zamanda faktörlerin birbirleri ile etkileşimde bulunmaları nedeniyle de yaşanmaktadır. Örneğin ebeveynin madde kullanımı aile çatışmalarına neden olur (Vetrano, 2002).

II.4.8.Aile Dinamiği Ve İşlevleri İle İlişkili Risk Faktörleri

II.4.8.1. Etkisiz Ebeveyn Davranışı

Denetleme yetersizliği, çok izin verici kurallar, tutarsız veya çok katı disiplin, zayıf bağ ve açık sınırlar koyamama gibi kötü ebeveyn uygulamalarının neden olduğu kötü aile dinamiklerinin suçlu davranış, madde kullanımı, kötü akademik başarı ve gençlik çetelerine üye olmada etkili risk faktörleri olarak belirlenmiştir (Snieckute, 2008).

Düzen eksikliği ve disiplin yetersizliği ile karakterize olan ailelerdeki adölesanların suç davranışında yapılandırılmış ailelerin çocuklarından 4 kat daha fazla risk altında olduğu belirlenmiştir (Snieckute, 2008).

II.4.8.2.Ebeveyn Suçu

Yapılan çalışmalarda; suç işleyen bir baba, anne veya kardeşin olmasının erkek çocuklarda suç işlemede önemli bir risk faktörü olduğunu göstermiştir. Ebeveyn suçu ile ilişkili risk faktörleri arasında babanın işlemiş olduğu suç davranışı en önemlisidir. Babaları suç işleyen erkek çocuklarının % 63'ü aynı suçu işleme açısından risk altındadır (Snieckute, 2008).

II.4.8.3.Çocukluk Döneminde Yanlış Davranma ve Aile İçi Şiddet

Çocukluk döneminde ailede şiddet olması ve çocuğa yanlış davranılması adölesanların suç işleme davranışı ve yetişkinlikte de şiddet davranışı göstermesi ile ilişkili iki önemli risk faktörüdür (Snieckute, 2008).

II.4.8.4. Ebeveynin Madde Kullanımı

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki; ebeveyni madde kullanan çocukların madde kullanım oranları iki kat daha yüksektir. Bu nedenle ebeveynin madde kulanıp kullanmamasıda önemli bir risk faktörüdür (Snieckute, 2008).

II.4.8.5.Aile Özellikleri İle İlişkili Risk Faktörleri

Aile özellikleri ile ilişkili risk faktörlerinin gençler arasında suç işlemenin benimsenmesinde daha az bir etkisi vardır. Olumsuz etkiler bazen başka faktörlerin sonucuyken bazen de risk faktörlerinin kombinasyonunun bir sonucudur (Snieckute, 2008).

Aile işlevleri sosyal yapıdan etkilenir. Çok az kaynağı olan ve temel olanaklardan yoksun alanlarda yaşayan aileler çocuklarını sapkın ve riskli davranıştan uzak tutacak olan disiplini sağlamada çok zorlanabilirler. Aşırı derecede fakirlik, parçalanmış aileler ve göçün yaygın olduğu alanlar çocukların sosyal ilişkilerini zayıflatma ve etkisiz ebeveyn davranışını artırma eğilimi gösterirler. Temel olanaklardan yoksun alanlarda ve ebeveyn denetiminin yetersiz olduğu ailelerde yaşayan küçük çocuklar suç işleme davranışında bulunma açısından risklidirler (Snieckute, 2008).

II.5. ÇOCUĞU SUÇA İTEN ÇEVRESEL NEDENLER

II.5.1. Okul Çevresi

Çocuk ilk kez aile ortamından ayrılarak yeni ilişkiler kuracağı bir gruba girmektedir (Yavuzer 2010). Ailede başlatılmış olan toplumsallaştırmayı sürdürmek ve geliştirmek için, akran grubuyla etkileşim kurma, özdeşim kurabileceği örneklerle karşılaşma, meslek öğrenme, toplum içinde yaşamının genel kural ve gereklerini öğrenme, toplumun huzur ve dinginliği için konulmuş kuralların bozulmaması gerektiğini öğrenme gibi kazanımlar başarılı bir okul hayatı ile tamamlanabilmektedir (Uluğtekin, 1991; Erol 2007). Çocuğun kişiliğinin gelişebilmesi, öğretmenin öğrencisi ile arasında sevgi bağı kurması ile mümkündür. Aile kurumunun yetersiz ya da eksik olması halinde, bu eksikliği giderecek en güçlü ve organize toplumsal kurumun okul olduğu görülmektedir (Yavuzer, 1994).

Okuldaki eğitim ve öğretim süreci çocuğu başarılı bir toplumsallaşmaya ulaştırma sürecidir. İnsancıl, bireyi geliştiren, yaşama hazırlayan eğitimin etkinliğine ve önemine karşılık, eksik yetersiz, yanlış eğitim birçok sorunun kaynağı olabilir. Bazı durumlarda okulun, çocuğun gelişme ve uyum güçlüklerini çözmesine yardım etmesi beklenirken, farkında olmadan uyum güçlüğünü artırıcı etkileri olmaktadır. Bunun bir sonucu olarak da, okuldan kaçmak, devamsızlık, hırsızlık gibi sorun ve suçlar ortaya çıkmaktadır (Yavuzer, 2001).

Okulda gerekli rehberliğin yapılamaması, çocuklardan kapasitelerinin üzerinde başarı beklenmesi, disiplin ve eğitim tutumlarında ki farklılıklar, bazı öğretmenlerin çok sert, acı çektirmekten hoşlanan, bazılarının aşırı yumuşak, ihmalcı, bazılarının alaycı, hiçbir şeyi beğenmeyen bir tutum içinde olmaları, çocuklarda ve gençlerde olumsuz ve uyumsuz davranışların ortaya çıkışında, dolayısıyla onları suç işlemeye kadar götürecek davranış bozukluklarında çok etkili olabilmektedir (Peker, 2010).

Okul ve suçluluk arasındaki ilişkide iki önemli faktör söz konusudur. Birincisi, yetenek eksikliğinden kaynaklanan akademik başarısızlık, ikincisi ise eğitim uygulamasından uzaklaşma bir başka deyişle okula devam etmemedir. Okul ve suçluluğu inceleyen araştırmacıların saptadığı önemli noktalar:

1) Kişisel çalışmalardan elde edilen veriler, öğrenme güçlüğü olan çocukların diğerlerine nazaran daha fazla suç işlemediğini gösterir.

2) Öğrenme güçlüğü olan çocuklar, diğer çocuklara oranla suça daha fazla yönelmektedir. Bunun nedeni ise, onların okuldaki zayıf durumları veya mahkemede diğer çocuklar kadar, kendilerini iyi şekilde temsil edememeleridir. Bundan dolayı öğrenme güçlüğü, suçluluğun nedeni değil sadece suçluluğu ortaya çıkan çocukların yargılama olasılığını artmasının nedenidir.

3) Çocukların okul hayatlarında karşılaştıkları şiddet ve vandalizm de çocuğun, çocuk yargılama sistemi içinde olmasının bir diğer nedenidir (Sevük, 1998).

Bulunduğu aile içerisinde yeterince toplumsal uyum sağlayamayan çocuk, yanlış öğretmen tutumu ve okul ortamına bağlı olarak, şiddete maruz kalmaya devam etmektedir. Çocuğun, alay edilme korkusu, içine kapanma, kendini göstermek adına saldırgan tutumlarda bulunma ve değersizlik gibi, kişilik oluşumunu olumsuz etkileyen unsurlarla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır(Erol, 2007).

Akduman ve arkadaşlarının çalışmasına katılan suça karışan ergenlerin yarısından fazlası okula devam etmemektedir ve bunların bir kısmı da hayatında hiç okula gitmeyen ergenlerdir. Eğitim kurumlarından uzak kalma, bu ergenlerin başarısını, gelişimini, çevresine uyumunu ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyebilir. Özellikle de okula devam etmeyen ergenler, akranlarıyla daha fazla zaman geçirebilir ve eğitimleri yarım kaldığı için; eğitimle kazanılan olumlu davranış özelliklerini yeterince kazanamaz ve suça karışmaya daha eğilimli olabilirler (Yavuzer, 2001; Akduman, Cantürk, 2007).

Akduman ve arkadaşlarının çalışmasına katılan suça karışan ergenlerin yarısından fazlası okula devam etmemektedir ve bunların bir kısmı da hayatında hiç okula gitmeyen ergenlerdir. Eğitim kurumlarından uzak kalma, bu ergenlerin başarısını, gelişimini, çevresine uyumunu ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyebilir. Özellikle de okula devam etmeyen ergenler, akranlarıyla daha fazla zaman geçirebilir ve eğitimleri yarım kaldığı için; eğitimle kazanılan olumlu davranış özelliklerini yeterince kazanamaz ve suça karışmaya daha eğilimli olabilirler (Yavuzer, 2001; Akduman, Cantürk, 2007).

Yine suça yönelmiş çocuklarla ilgili yapılan diğer araştırma sonuçlarına göre, okuldaki genel başarısı düşük olan öğrenciler, diğer öğrencilere göre daha çok suç işleme eğilimi göstermektedirler. Ancak, sınıfta kalmak tek başına suçluluğun nedeni sayılmamakla birlikte, nedenler zincirinin bir halkasını oluşturmaktadır. Akademik yetersizlik, okulda başarısız olmaya, başarısızlık okuldan soğumaya, dolayısıyla uzaklaşmaya, uzaklaşma ise otoriteyi reddetmeye ve suça neden olabilmektedir. Ancak öğrenme yetersizliği ile çocuk suçluluğu arasında bir bağ bulunduğunu gösteren bir bulguya rastlanmamaktadır (Demirbaş, 2001).

II.5.2.Arkadaş Çevresi

Toplumsallaşma sürecinde sağlıklı arkadaşlık ilişkilerine dahil olan çocuğun dış dünyayı tanınması daha kolay olacaktır. Akran grubu genellikle yaşıtlı ve aynı cinsten üç dört arkadaş ile kurulmaktadır. Bu gruplarda daha çok dostluk ve güven becerilerinin sınındığı görülmektedir (Yörükoğlu, 1984).

Akran grupları toplumsal etkinliklerde genellikle ortak ilgi alanlarını paylaşmaktadırlar. Arkadaşlık ilişkileri çocuğa, toplumsal yaşamında gerekli olan uyumlu ilişkileri ve işbirliğini öğrettiği gibi ezmeden ve ezilmeden yarışma yeteneğini de kazandırmaktadır. Çocuğun kendi kendini gerçekçi olarak değerlendirme olanağı vermektedir (Yörükoğlu, 1984).

Akran grubu etkileşimi ve suçluluk arasındaki ilişki uzmanlarca uzun süre tartışılmıştır. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, suçluluk eylemi tek başına olmaktan çok küçük gruplarla yapılma eğilimindedir. Araştırmacılar bu davranışa suçluluk ortaklığı adı vermektedirler. Özellikle hırsızlık ile ilgili suçlar muhtemelen aynı cins ve yaştaki çocuklar tarafından kurulmuş suçluluk ortaklıkları ile işlenmektedir, hatta bu çocuklar arasında suç işlemek için oluşturulmuş bir kardeşlik bağından da söz edilebilmektedir (Polat, 2000; Yavuzer, 2000).

Akran grubunun olumlu etkilerinin yanı sıra olumsuz etkileri de vardır. Hatta bazı koşullar altında olumsuz etkileri olumlu etkilerini aşabilir. Ailenin çocuk üzerindeki etkisi ve denetimi azaldıkça, akran grubunun antisosyal etkilerinin daha da belirginleştiği görülmektedir. Aile ilgileri ve denetimleri yetersiz olan suç işlemeye yönelik çocuklar, akran grubuna daha çok ilgi duymakta ve akran grubundan olumsuz olarak daha çok etkilenmektedirler. Ailenin ilgisiz ve denetimsiz tutumunu akran

grubuyla daha yakın ilişkiler kurarak ve onların etkisinde kalarak telafi etmeye çalışmaktadırlar (Yavuzer, 2001).

Çocuğun suçlu akran grubuna bağlılık geliştirmesi bir risk faktörüdür. Yani kendine duygusal olarak yakın bulunduğu suçlu arkadaş grubuna bağlılığı ne kadar fazla ise çocuğun suç işleme riski de o kadar çok olacaktır. Suçlu akranlarla beraber olma sıklığı, birlikte geçirilen zamanın genişliği ve niteliği suça yönelmede etki eden faktörlerdendir (Yavuzer, 2001).

II.5.3. Alışkanlıklar Ve Madde Bağımlılığı

Bağımlılık, herhangi bir maddenin tedavi amaçlı olmaksızın, fizyolojik bir ihtiyaca cevap vermeden giderek artan miktarlarda kullanılmasıdır (Üge, 2008). Madde bağımlılığı ile bireyde şiddetli sıkıntı ve uyumsuzluk ile bağımlı olunan maddeye yönelik tolerans artar. Özellikle çocuklarda daha önce bahsedilen diğer etkenlere de bağlı olarak madde kullanımına yönelik eğilimler olmaktadır. Önceleri bally ve tiner kullanımı ile başlayan bağımlılık zamanla esrar, eroin vs. gibi maddelerin kullanımına kaymaktadır (Üge, 2008).

Madde kullanımına bakıldığında, özellikle yasadışı yollarla satılan maddelerin çocuk ve ergenlerin yoğun olarak bulunabileceği yerler olan oyun, eğlence mekanları, parklar gibi alanlarda yoğunlaştığı ve özellikle ergenlik süreci içerisinde problemler yaşayan bireylerin maddeye ulaşmalarının kolay olduğu ve madde kullanımı yönünden risk altında oldukları görülmektedir. Ayrıca 1990'larla birlikte ülkemizde özellikle uçucu madde (incelticiler, yapıştırıcılar, kimyevi maddeler, spreylere) kullanımı artmaya başlamıştır. Uçucu madde kullanımı alkole benzer etkileri, agresyonu tetiklemesi ve algı bozukluklarına yol açması nedeni ile kanunla ihtilafa düşen çocuk sayısında artışta önemli bir rol oynamıştır (Oral, 2005).

Gelişim çağında olan ergenlerde bu dönemin zorlu geçmesi nedeni ile özellikle ruhsal sıkıntı yaşayan çocuklar, çevre ve kötü arkadaş yönlendirmesi ile madde kullanımına kaymaktadır. Madde kullanımı ile ruhsal travma arasındaki ilişki artık kabul edilmiş bir klinik antitedir (Oral, 2005).

Madde kullanımı nedeni ile tartışma, kavga gibi yineleyen kişiler arası ve toplumsal sorunlar, madde taşımak bulundurmaya ya da madde etkisi ile gelişen davranış bozuklukları nedeni ile yasal sorunlar ortaya çıkmaktadır (Ögel, 2007).

II.5.4. Göç

Ekonomik, sosyal veya siyasal nedenlerle bireylerin yer değiştirmesine "göç" denmektedir. Göçler geçici ya da daimi olmaktadır. Aynı ülkenin bir bölgesinden diğer bölgesine yapılan göçlere "iç göç" denilmektedir (Hancı, 1999).

Hızlı ve düzensiz kentleşmenin ürünü olarak; işsizlik, gelir dağılımında eşitsizlikler, geleneklerin sarsılması, özellikle genç ve çocuk nüfusunun artışı, bunların ailelerde ve bireylerde yarattığı doyumsuzluklar, umutsuzluklar, çaresizlik duyguları suça yatkınlık yaratmaktadır. Köyden şehre göç eden ailelerin çocuklarında okul başarısı düşmekte, bu da bazılarının okuldan atılmasına ya da kendi isteği ile okuldan ayrılmasına neden olmaktadır. Bu çocuklar uygun bir iş bulamadıkları ve şehir hayatında yeterli aile kontrolünden uzak kaldıkları için daha çok suça yönelmektedirler (Peker, 2010). Yoksul da olursa köyde mevcut koşullar içinde yaşam sürdürülmekte ve bu durum genelde kabul edilmektedir. Bu ortamda yaşayan gençleri dizginleyen, yoldan sapmalarını önleyen başka etkenler vardır; insan davranışını düzenleyen belirgin gelenekler ve töreler, güçlü komşuluk ilişkileri, akrabalar arası dayanışma ve yazgısına boyun eğme alışkanlığı gibidir. Kentlerde ilişkiler gevşemiş, çıkarlarını gözetme dürtüsü geleneklerin önüne geçmiştir. Sonuçta sosyal kontrol mekanizmaları devre dışıdır. Kente göçen aile dayanıksız ve tek başınadır. Güç koşullardaki ebeveynler, çocuk için olması gereken model rollerini yerine getirememektedir (Hancı, 1999).

II.6. ÇOCUK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ İLE İLİŞKİSİ

Hemşirelik; bireyin, ailenin ve toplumun sağlığını ve esenliğini koruma, geliştirme ve hastalık halinde iyileştirme amacına yönelik, hemşirelik hizmetlerinin planlanması, örgütlenmesi, uygulanması, değerlendirilmesinden ve bu hizmetleri yerine getirecek kişilerin eğitiminden sorumlu bilim ve sanattan oluşan bir sağlık disiplini (Biol 2009).

Toplumda hemşirenin görevi bireylere, ailelere ve gruplara, yaşadıkları, çalıştıkları ortamın çeşitli koşulları içerisinde fiziksel, ruhsal ve sosyal potansiyellerini belirlemeleri ve değerlendirmeleri konusunda yardımcı olmaktır (Biol 2009).

Hemşireler bireyin, ailesinin, arkadaşlarının, sosyal grupların ve toplumun, sağlık bakımının her aşamasına gerektiği gibi katkılarını sağlamakla özgüvenlerinin ve geleceklerini belirleme yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olmaktır. Hemşireler aynı

zamanda sağlık alanında ve sağlıkla ilgili hizmetlerde çalışan diğer meslek grupları ve iş kollarıyla da dayanışma içinde çalışmaktadırlar (Biro1 2009).

Çocukluk çağı suçuna eşlik eden birçok faktör olması nedeniyle, birçok konuyu tam olarak vurgulayan anlamlı ve uygun müdahale ve tedavi planı oluşturmak imkansız olabilir. Ancak çocukluk çağı suç işleme probleminin temelinde yer alan çocukların erken çocukluk dönemlerinde ve gelişimsel evrelerinde emasyonel gereksinimlerinin karşılanmamasıdır ve çocuk uygun ve sosyal olarak kabul edilir şekilde yaşama uyum sağlayamamıştır veya uyum sağlamaya yeterince istekli değildir.

Bir aile üyesinin gelişim ve sağlığı kötüye gittiğinde, ebeveynler veya çocuk, aile sisteminin tümü tehlike altına girer. Bu bilgi doğrultusunda hemşire ailenin kötüye gidişini gösteren belirtilere karşı uyanık olması gerekir ve böylece ailenin disfonksiyonelliğe veya parçalanmaya doğru giden yönelimini engelleyebilir (Wong ve Whaley, 1993).

Hemşirelerin tanımlanan görevleri arasında sadece hasta bireyin takip ve tedavisi değil bireyin ailenin ve toplumun sağlığını da korumakta bulunmaktadır. Bu nedenle çocuk sağlığı ile yakından ilgilenen çocuk sağlığı hemşirelerinin çocukların gelişim sürecinde ergenlik döneminde aile ile etkileşimlerine karşı uyanık olmalıdır. Yine aynı şekilde okul ilişkileri arkadaş ilişkileri, madde alışkanlıkları açısından çocuğu değerlendirmeli ve gerektiğinde öğretmenleri ile iletişime geçerek suça yönelmesine neden olabilecek risk faktörlerini tanımlamalı ve bu risk faktörlerini ortadan kaldırılması için aile ve okulla işbirliği içinde bulunmalıdır.

III.YÖNTEM

III.1. Araştırmanın Tipi

Bu çalışma Sivas'ta yaşayan, işlediği suç nedeniyle mahkeme süreci başlamış ve devam eden çocukların aile işlevselliğinin değerlendirilmesi amacı ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

III.2. Araştırmanın Yeri

Araştırma Sivas ili Adliyesine suç işlemek ya da suça yönelmek nedeniyle başvuran çocuklar ile yapılmıştır. Polisin suçüstü yakaladığı çocuklar ya da işledikleri suç nedeniyle mağdur ettikleri bireylerin şikayetleri üzerine haklarında soruşturma başlatılan tüm çocuk ve aileler araştırma kapsamına alınmıştır.

III.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini savcılık tarafından 2010-2011 yılı içerisinde işlediği bir suç nedeniyle soruşturma kapsamına alınan tüm çocuklar oluşturmaktadır. Geriye dönük izlemde 2009 yılında 456, 2010 yılında 530, 2011 yılında 656 suça sürüklenme vakası olmuştur. Bu araştırmanın örneklemini ise Kasım 2010- Şubat 2011 tarihleri arasındaki 4 aylık sürede Salı ve Perşembe günleri mahkemeye gelen araştırmaya katılmaya gönüllülük gösteren 99 çocuk oluşturmaktadır.

Sivas İli Adliyesinde Çocuk mahkemeleri haftanın her Salı ve Perşembe günleri mesai saatleri içerisinde yapılmaktadır. Çocuklar evlerine gönderilen tebliğ şeklinde bir yazıyla mahkemeye çağırılmaktadır. Bu yazının gönderilmesi ile gelmeyen çocuklar ise Sivas İl Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü'nün çalışanları eşliğinde mahkemeye getirilmektedir. Sosyal Hizmetlerin İl müdürlüğünde yaşayan çocuklar da kurumdaki yetkililer eşliğinde mahkemelere gelmektedirler.

III.4. Veri Toplama Araçları

Veriler iki ayrı form aracılığıyla toplanmıştır. Bunlar Kişisel Bilgi Formu (Ek.1), Aile Değerlendirme Ölçeği "(Family Assesment Device)" (Ek.2) dir.

III. 4. 1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen bu formda araştırmaya alınan çocukların ;

- Çocuğa ilişkin sosyo-demografik veriler
- Çocuğun suç özelliklerine ilişkin veriler
- Ailenin sosyodemografik verileri gibi çocuğun ve ailenin özelliklerini belirlemeye yönelik 28 soru yer almaktadır.

III. 4. 2. Aile Değerlendirme Ölçeği (Family Assesment Device)

ADÖ ailenin işlevlerini yerine getirip getirmediği konusunda genel bir değerlendirme yapmak ve sorun alanlarını ortaya çıkartmak amacıyla oluşturulmuştur. Wesley ve Epstein'in 1969 yılından başlayarak gerçekleştirdikleri çalışmaların sonuçları, aile işlevlerinin tek tek aile üyelerinin davranışlarından çok, bir bütün olarak aile sistemine bağlı olduğunu göstermektedir. Bu bulgulara dayanarak ADÖ bir bütün olarak aile sisteminin çeşitli boyutları hakkında bilgi toplamak ve bu bilgiyi direkt aile üyelerinden almak amacındadır (Epstein ve Bishop 1983). Aile Değerlendirme Ölçeği daha önce geliştirilmiş olan McMaster Aile İşlevleri Modelinin (McMaster Model of Family Functioning MMFF) klinik olarak aileler üzerinde uygulanmasıyla elde edilmiştir. Bu ölçek ailenin yapısal ve örgütsel özelliğini ve aile üyeleri arasındaki etkileşimi "sağlıklı" ve "sağlıksız" olarak ayırt edebilecek şekilde tanımlanmıştır (Bulut 1990).

Yedi alt ölçekten oluşan ADÖ' nün ölçeklerinde her biri aile işlevlerindeki sorun alanlarını tek tek ele almaktadır. Yedinci alt ölçek, ailenin sağlıklı olup olmadığını genel olarak değerlendirmektedir. Yedi alt ölçek ;

- Problem Çözme
- İletişim
- Roller
- Duygusal Tepki Verebilme
- Gereken İlgiiyi Gösterme
- Davranış Kontrolü
- Genel Fonksiyonlar

Bulut tarafından 1990 yılında Türkçeye çevrilen ölçeğin gerek iç tutarlılık, gerekse puan değişmezliği açısından $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı sonuç vermiştir (Bulut 1990).

ADÖ 60 maddeden oluşmaktadır. Her madde aile yaşamına ilişkin olumlu ve olumsuz ifadelerin yer aldığı bir cümleden meydana gelmiştir ve her biri yedi alt ölçekten bir tanesine aittir. Maddelerin bazıları sağlıklı işlevleri bazıları da sağlıklı işlevleri tanımlamaktadır. Orjinal raporda 53 tane olan madde sayısı daha sonra üç alt ölçeğin (İletişim, Problem Çözme, Roller) geçerliliğini artırmak amacıyla, diğer alt ölçeklerle korelasyonu bozmayacak şekilde 7 madde daha eklenerek 60'a çıkarılmıştır. 1986'dan itibaren yapılan araştırmalarda ADÖ'nin 60 maddelik yeni biçimi kullanılmaktadır. ADÖ 12 yaş üzerindeki tüm aile bireylerine bireysel olarak uygulanır. Ölçeğin başında ayrı bir sayfa olarak soruların nasıl cevaplanacağına ilişkin dair bir yönerge bulunmaktadır. Bu yönergeye göre aile üyesinin son iki ayı dikkate alarak maddeleri okuyup uygun seçenekleri işaretlemesi istenir. Yönerge ve ölçek maddelerini orta eğitim düzeyindeki herkes anlayabilir ve cevaplandırabilir. Ölçeğin cevaplanması ortalama 20 dakika almaktadır. Ancak eğitim düzeyi düşük olanlarda ve okuma-yazma bilmeyenlere maddelerin uygulamacılar tarafından okunduğu durumlarda bu süre 30 dakikayı aşabilir. Her madde için cevap seçenekleri dört sınıfta toplanmıştır. Aynen katılıyorum seçeneği 1 puan, büyük ölçüde katılıyorum seçeneği 2 puan, biraz katılıyorum seçeneği 3 puan, hiç katılmıyorum seçeneği 4 puandır (Bulut 1990).

Ölçeği oluşturan maddelerde iki tür ifade bulunmaktadır. Bunlar sağlıklılık ve sağlıklılık gösteren ifadelerdir. Bazı maddelerde “aynen katılıyorum” seçeneği sağlıklı aile işlevini gösterdiği halde, diğerlerinde “hiç katılmıyorum” seçeneği sağlıklılık göstergesi olmaktadır. Örneğin “aynen katılıyorum” seçeneği 34 maddede sağlıklı aile işlevini 26 maddede sağlıklı aile işlevini göstermektedir. Ölçeğin değerlendirilmesinde hesaplamada kolaylık sağlamak amacıyla sağlıklılık gösteren maddelere verilen puanlar 5'ten çıkarılarak her maddede “aynen katılıyorum” seçeneğinin sağlıklı aile işlevini, “hiç katılmıyorum” seçeneğinin de sağlıklı aile işlevini göstermesi sağlanmaktadır. Tüm maddelerde 1 puanı sağlıklı cevabı, 4 puanı ise sağlıklı cevabı simgelemektedir. Bu şekilde elde edilen puanlar her alt ölçek için toplanarak ortalaması alınır (Bulut 1990).

III.4.3. Ölçeğin Değerlendirilmesi

Her alt ölçek için hesaplanan puan ortalamaları 4.00'e yaklaştıkça o işlev açısından sağlıklılığın arttığı yolunda bir yorum yapmakla beraber, yazarlar sağlıklılığı ve sağlıklılığı ayırt edecek bir puan saptama yoluna gitmişlerdir. En sağlıklı puan 4.00

olduğuna göre, teorik olarak 2.00 sağlıklı ve sağlıksız işlevleri ayırt eden bir puan olabilir. Ancak bu durumda en küçük puanın 1.00 olması nedeniyle sağlıksızlık alanının daha geniş tutulduğu göze çarpmaktadır. Yazarlar, 2.00'in üzerindeki puan ortalamalarının aile işlevlerinde sağlıksızlığa doğru bir gidişin göstergesi olduğuna dikkat çekerek, teorik olarak, 2.00 'yi ayırt edici bir sayı olarak kabul etmişlerdir (Bulut 1990).

III. 4.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Araştırmanın verilerinin toplanmasına başlanmadan önce Sivas Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan gerekli yazılı ve sözlü izin alınmıştır. Çocukların ise kendilerinden ve ailelerinden araştırmanın amacı açıklanarak sözel izinleri alınmış ve araştırmaya katılmaları sağlanmıştır. Bu araştırmanın soru formu ve ölçekleri araştırmaya katılmayı kabul eden çocuklar tarafından gerekli açıklamalar yapılıp araştırmacı eşliğinde doldurulması sağlanmıştır.

Mahkeme süreci başlayan çocuklar için Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından bir psikolog görevlendirilerek çocukların aileleri ve yaşadıkları ev incelenmeye alınmaktadır. Çocukların kendileri ve aileleri ile birebir görüşmeler yapılarak aile ve ocuk için bir kriz anlamına gelen bu sürecin en az zararlı geçirilmesini sağlamak hedeflenmektedir. Bu görüşmelerle aynı zamanda çocukların suça yönelmesine neden olan etkenlerin saptanması da hedeflenmektedir.

ocuk mahkemeleri kapalı oturumlarla yapılmaktadır. Mahkemelere görevli olmayan kişilerin katılımı engellenmektedir. Bu nedenle mahkeme sırasında çocuklar izlenememiştir.

III. 4.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmanın verileri SPSS (Veri 14,0) programında değerlendirilmiştir. Veriler değerlendirilirken bağımsız iki gruba ilişkin AD alt ölçek puanları karşılaştırılırken "One Whitney U" testi ve "İki Ortalama Arasındaki Farkın nemlilik Testi" kullanılmıştır. Bağımsız ikiden fazla gruplarda AD alt ölçek puanları karşılaştırılırken "Kruskall Wallis"* testi ve "Tukey" testi kullanılmıştır. Verilerimiz tablolarda aritmetik ortalama, standart sapma, birey sayısı ve yüzdesi şeklinde belirtilip yanılma düzeyi

0,005 olarak alınmıştır. *Kruskall Wallis testi sonucunda önemlilik kararı verildiğinde farklılık yapan grup ya da grupları bulmak için Tukey testi kullanılmıştır.

III.5. Araştırmanın Süresi

Tez önerisinin kabulünden sonra veriler 1 Kasım ile 28 Şubat 2011 tarihleri arasında toplanmış, 2011 yılı Nisan ve Mayıs aylarında değerlendirilmiştir. 2011 yılı Mayıs-Eylül aylarında ise tez yazımı tamamlanmıştır.

Ocak 2010	Tez önerisinin kabulü
1Kasım-28 Şubat	Anket uygulaması
Nisan –Mayıs 2011	Verilerin değerlendirilmesi
Mayıs-Eylül 2011	Tez yazımı

VI. BULGULAR

Çocuğa ve ailesine ait sosyo-demografik veriler tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Çocuklara Ait Bazı Tanımlayıcı Özellikler (n=99)

Özellikler	Sayı	Yüzde (%)
Yaş grubu		
12-14 yaş	13	13.1
15-16 yaş	45	45.5
17-18 yaş	41	41.4
Yaş Ortalaması: 15.9		
Cinsiyet		
Kız	13	13.1
Erkek	86	86.9
Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar	6	6.1
İlkokul mezunu	14	14.1
Ortaokul mezunu	76	76.8
Lise mezunu	3	3.0
Yaptığı İş		
Okula Devam ediyor	45	45.5
Boşta geziyor	19	19.2
Babası ile birlikte çalışıyor	5	5.0
İşte çalışıyor	23	23.2
Diğer*	7	7.1
Kardeş Sayısı		
0-3 Kardeş**	52	52.5
4-7 Kardeş	39	39.4
7 ve üzeri	8	8.1
Boş Zaman Aktiviteleri		
İbadetle Uğraşma	1	1.0
Kurslara Katılma	8	8.1
Kitap Okuma	11	11.1
Tv İzleme	18	18.2
Arkadaşları ile birlikte olma	45	45.5
Diğer***	16	16.2
Arkadaş İlişkileri		
Her zaman iyi	68	68.7
Çoğu zaman iyi	17	17.2
Arasıra iyi	9	9.1
Hiçbirzaman iyi değil	5	5.1
Okul Başarısını Değerlendirmesi		
Kötü	20	20.2
Orta	39	39.4
İyi	29	29.3
Çok iyi	11	11.1

*Akranla vakit geçirme, mesleki kurslara katılma

** tek kardeş olanlar ve 3 kardeşi olanlar

***Dersaneye gitme, Bilgisayarla uğraşma, anne babasına yardım etme

Araştırma kapsamına alınan çocukların %41.4'ünü 17-18 yaş grubunda, %86.9'u erkek, %76.8'i ortaokul mezunudur. Yüzde 45.5'i ş uanda okula devam etmekteyken, %19.2'si herhangi bir iş le uğraşmamakta ve %23.2'si ise bir iş te çalışmaktadır. Araştırma kapsamına alınan çocukların %52.5'inin kardeş sayısı 3 ve altındadır, %45.5'inin boş zamanlarını arkadaşları ile birlikte geçirdiği, %14.2'sinin arkadaşları ile iyi geçinemediği, %20.2'sinin okul başarısının kötü değerlendirdiği bulunmuştur.

Tablo 2. Sivas İli Adliyesinde Mahkeme Süreci Devam Eden Çocuklara Ait Bazı Ailesel Özellikler (n=99)

Özellikler	Sayı	Yüzde
Oturulan Konut Tipi (n=94)*		
Müstakil konut	46	48.9
Apartman dairesi	48	51.1
Anne Babanın Birliktelik Durumu(n=99)		
Anne-Baba Sağ ve Birlikte Yaşıyor	81	81.8
Baba Ölmüş	7	7.1
Anne-Baba Ölmüş	4	4.0
Anne- Baba Boşanmış	3	3.0
Anne Üvey	3	3.0
Baba Üvey	1	1.0
Annenin Eğitim durumu(n=95)**		
Okur-yazar değil	17	17.9
Okur-yazar	14	14.7
İlkokul mezunu	40	42.1
Ortaokul mezunu	16	16.8
Lise Mezunu	5	5.3
Üniversite Mezunu	3	3.2
Babanın Eğitim durumu(n=88)***		
Okur-yazar değil	8	9.1
Okur-yazar	5	5.7
İlkokul mezunu	39	44.3
Ortaokul mezunu	18	20.5
Lise Mezunu	16	18.2
Üniversite Mezunu	2	2.3
Annenin Çalışma Durumu (n=95)**		
Çalışıyor	3	3.2
Ev Hanımı	92	96.8
Baba Mesleği (n=88)***		
İşçi	29	33.0
Serbest Meslek	43	48.9
Memur	7	8.0
İşsiz	3	3.4
Emekli	6	6.8
Ailenin Maddi Durumu (n=99)		
Gelir gideri karşılamıyor	23	23.2
Gelir giderden fazla	9	9.1
Gelir Gideri Karşılıyor	31	31.3
Bilmiyorum	36	36.4
Sağlık Güvencesi (n=99)		
Sağlık güvencesi yok	6	6.1
Sağlık güvencesi var	93	93.9
Toplam	99	100.0

*Yetiştirme yurdunda yaşayanlar

**Annesi hayatta olmayanlar

***Babası hayatta olmayanlar

Çocukların ailelerinin %51.1'i apartman dairesinde oturmaktadır. Yüzde 81.8'inin anne-babası sağ ve birlikte yaşamaktadır. Bu çocukların %42.1'inin annesi ve %44.3'ünün ise babası ilkokul mezunudur. Yüzde 96.8'inin annesi çalışmazken, % 48.9'unun babası serbest meslek sahibidir. Yüzde 23.2'sinin gelirinin giderini karşılamadığı ve % 93.9'unun sağlık güvencesinin olduğu bulunmuştur.

Tablo 3. Çocukların Şiddete Uğrama, Evden Kaçma ve Madde Kullanımı Durumları

Özellikler	Sayı	Yüzde
Ailesinden Sözel-Fiziksel Şiddet İçerikli Davranış Görme		
Evet	22	22.2
Hayır	77	77.8
Evden Kaçmayı Deneme		
Denemiş	20	20.2
Denememiş	79	79.8
Madde Kullanımı		
Evet	72	72.7
Hayır	27	27.3

*Dersaneye gitme, bilgisayarla uğraşma, anne-babasına yardım etme

Çocukların %22.2'sinin ailesinden sözel-fiziksel şiddet içerikli davranış gördüğü, %20.2'sinin evden kaçmayı denediği ve %72.7 'sinin bağımlılık yapan bir yada birden fazla madde kullandığı bulunmuştur.

Tablo 4. Çocukların İşledikleri Suç İle İlgili Özellikler (n=99)

Özellikler	Sayı	Yüzde
Kaç kez suç işlediği		
1 kez	64	64.6
2-4 kez	16	16.2
5 ve üzeri	19	19.2
Bu kez işlediği suç türü		
Gasp	1	1.0
Mala zarar verme	7	7.1
Hırsızlık	7	7.1
Bıçaklama	17	17.2
Kavga	29	29.3
Sabotaj	30	30.3
Diğer*	8	8.1
Suçu Birlikte İşlediği Kişiler		
Kendisi tek başına	42	42.4
Arkadaş ile	36	36.3
Aile üyelerinden biriyle	5	5.0
Suç işlendiği sırada orada bulunma	16	16.2
Suçlu Akraba Olma Durumu		
Evet	37	37.4
Hayır	62	62.6
Suç İşlemesine Neden Olan Faktör		
Aile ve arkadaş kaynaklı	1	1.0
Ekonomik nedenler	3	3.0
Namus meselesi	5	5.1
Ailesel nedenler	9	9.1
Arkadaşa uyma	31	31.3
Suç reddetme	30	30.3
Diğer**	20	20.2

*Sözlü hakaret, uyuşturucu yakalanması, biber gazı sıkma, yanlış anlaşılma

** Gurur meselesi, eğlenme amaçlı, sınırlarına hakim olamama, kaza, hakaret duyma, aile dostu

Araştırma kapsamına alınan çocukların %64.6'sı ilk kez suç işleyen çocuklardır. Çocukların %29.3'ü kavga nedeniyle, %30.3'ü ise sabotaj suçu nedeniyle mahkemeye çağırılmıştır. Yüzde 42.4 'ü suçu tek başına işlerken, %36'sı ise suçu arkadaşları ile birlikte işlediğini ifade etmiştir. Yüzde 9.1'i ailesel nedenlerle bu suçu işlediğini ifade ederken %31.3'ü de suçu işlemesine neden olarak arkadaşlarını görmektedir.

Tablo 5. Çocukların Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)

Alt Boyutlar	Bu Araştırmada Ölçekten Alınan Alt ve Üst Değer	Bu Araştırmada Ölçeğin Ortalama Puanları X±SD
Problem Çözme	1.00 - 4.00	2.13 ± 0.85
İletişim	1.00 - 3.44	2.20 ± 0.54
Roller	1.09 - 3.88	2.24 ± 0.57
Duygusal Tepki	1.00 - 4.00	2.32 ± 0.56
Gereken İlgiyi Gösterme	1.28 - 4.00	2.40 ± 0.59
Davranış Kontrolü	1.11 - 3.22	2.09 ± 0.44
Genel İşlevler	1.25 - 3.58	2.05 ± 0.50

ADÖ alt ölçeklerinin ortalama puanları incelendiğinde Gereken İlgiyi Gösterme alt boyutunda 2.40 ± 0.59 puan ortalaması, Genel İşlevler alt boyutunda 2.05 ± 0.50 puan ortalaması bulunmuştur.

Tablo 6. Çocukların Cinsiyetlerine Göre Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) Puan Ortalamaları (n=99)

Alt Boyutlar	Cinsiyet		Test
	Kız X±SD	Erkek X±SD	P
Problem çözme	2.84 ± 0.94	2.03±0.79	0.004
İletişim	2.68± 0.46	2.13±0.52	0.001
Roller	2.60±0.68	2.18±0.54	0.021
Duygusal Tepki Verebilme	2.79±0.62	2.25±0.52	0.005
Gereken İlgiyi Gösterme	2.73±0.56	2.35±0.58	0.039
Davranış Kontrolü	2.31±0.42	2.06±0.44	0.062
Genel İşlevler	2.52±0.50	1.97±0.46	0.001

Tablo 6'da suça yönelmiş çocukların cinsiyetlerine göre ADÖ alt boyutlarının puan ortalamalarına bakıldığında sonuç istatistiksel olarak önemli bulunmuştur. Kız çocukların puan ortalamaları erkek çocuklarına kıyasla ailelerini daha az işlevsel algıladıklarını göstermektedir.

Tablo 7. Çocukların Yaşa Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)

Alt Boyutlar	Yaş					Test	
	14 yaş X±SD	15 yaş X±SD	16 yaş X±SD	17 yaş X±SD	18 yaş X±SD	KW	P*
	Problem çözme	1.69 ± 0.53	1.79±0.63	2.25±0.80	2.40±1.03		
İletişim	2.11±0.45	2.11±0.61	2.30±0.51	2.28±0.46	2.15±0.70	2.58	0.629
Roller	2.27±0.40	2.27±0.64	2.23±0.65	2.20±0.54	2.24±0.60	0.28	0.991
Duygusal Tepki Verebilme	2.29±0.43	2.17±0.50	2.31±0.56	2.46±0.69	2.34±0.52	2.90	0.575
Gereken İlgiyi Gösterme	2.68±0.49	2.44±0.56	2.18±0.54	2.41±0.70	2.43±0.54	6.74	0.151
Davranış Kontrolü	2.01±0.50	2.09±0.42	2.14±0.54	2.10±0.35	2.09±0.43	0.082	0.935
Genel İşlevler	1.94±0.46	1.88±0.38	2.15±0.49	2.12±0.50	2.10±0.65	5.74	0.219

*p<0.05 önemli

Tablo 7'de yaş gruplarına göre ocukların AD alt boyutlarının pua ortalamalarına bakılmıştır ve problem çözme yönünden gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur. 14 yaş altı grubun 16,17,18 yaşında olanlara kıyasla ailelerini daha işlevsel algıladıkları sonucu bulunmuştur.

Tablo 8. Çocukların Birlikte Yaşadıkları Kişilere Göre ADÖ Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)

Alt Boyutlar	Çocuğun Birlikte Yaşadıkları Kişiler		Test
	Anne- Baba- Kardeş X±SD	Diğer** X±SD	
			P*
Problem çözme	2.00 ± 0.79	3.10±0.65	0.001
İletişim	2.13±0.53	2.71±0.32	0.001
Roller	2.17±0.54	2.70±0.58	0.002
Duygusal Tepki Verebilme	2.27±0.53	2.67±0.63	0.042
Gereken İlgiyi Gösterme	2.37±0.60	2.65±0.50	0.101
Davranış Kontrolü	2.07±0.44	2.24±0.47	0.228
Genel İşlevler	1.97±0.49	2.55±0.25	0.001

* P<0,05 önemli

**yetistirme yurdunda kalanlar, herhangi bir akrabası ile yaşayanlar, tek başına yaşayanlar

Çocukların birlikte yaşadıkları kişilere göre Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutları karşılaştırıldığında Gereken İlgiyi Gösterme , Davranış Kontrolü alt boyutları yönünden sonuç önemsiz bulunurken Problem Çözme, İletişim, Roller, Duygusal Tepki Verebilme, Genel İşlevler yönünden farklılık önemli bulunmuştur. Ailesi ile birlikte yaşayan çocuklar bu alt boyutlar yönünden ailelerini daha işlevsel algılamaktadırlar.

Tablo 9. Çocukların Anne Baba Birlikteliğinin Durumuna Göre Aile Değerlendirme Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)

Alt Boyutlar	Anne-Babanın Birlikte Yaşama Durumu		Test
	Anne-Baba Sağ Birlikte Yaşiyor X±SD	Diğer** X±SD	P*
Problem çözme	1.97±0.78	2.86±0.79	0.001
İletişim	2.15±0.55	2.45±0.46	0.025
Roller	2.20±0.56	2.41±0.60	0.183
Duygusal Tepki Verebilme	2.29±0.53	2.47±0.66	0.499
Gereken İlgiyi Gösterme	2.35±0.57	2.65±0.62	0.082
Davranış Kontrolü	2.09±0.46	2.12±0.38	0.792
Genel İşlevler	1.97±0.50	2.38±0.37	0.001

*p<0,05 önemli

**Annesi ve/veya babası hayatta olmayanlar, üvey olanlar veya anne babası boşanmış olanlar

Anne-baba birlikteliğine göre Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutları puan ortalamaları karşılaştırıldığında Problem Çözme, İletişim, Genel İşlevler yönünden farklılık önemli bulunurken diğer alt boyutlar açısından farklılık önemsiz bulunmuştur.

Tablo 10. Çocukların Anne Eğitim Düzeyine Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)

Alt Boyutlar	Anne Eğitim Düzeyi						Test	
	Okur Yazar Değil X±Sd	Okur- Yazar X±Sd	İlkokul Mezunu X±Sd	Ortaokul Mezunu X±Sd	Lise Mezunu X±Sd	Üniversite Mezunu X±Sd	KW	p
	Problem çözme	2.18±0.84	1.84±0.85	1.97±0.77	2.44±0.77	1.86±0.81		
İletişim	2.25±0.47	2.03±0.69	2.15±0.57	2.23±0.49	2.28±0.41	2.55±0.67	3.30	0.653
Roller	2.37±0.49	2.12±0.55	2.11±0.60	2.36±0.59	2.05±0.60	2.57±0.51	6.42	0.267
Duygusal Tepki Verebilme	2.46±0.47	2.02±0.34	2.25±0.61	2.49±0.63	2.74±0.64	2.33±0.60	10.48	0.063
Gereken İlgiyi Gösterme	2.48±0.64	2.44±0.69	2.32±0.54	2.41±0.61	2.42±0.62	2.47±0.67	0.93	0.96
Davranış Kontrolü	2.24±0.54	2.07±0.52	2.03±0.37	2.13±0.33	2.15±0.54	2.14±0.95	2.656	0.753
Genel İşlevler	2.13±0.50	1.90±0.58	1.94±0.47	2.20±0.48	1.94±0.50	2.47±0.50	6.440	0.266

Tablo 10'da anne eğitim düzeyine göre Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutlarının puanları karşılaştırıldığında sonuç önemsiz bulunmuştur.

Tablo 11. Baba Eğitim Düzeyine Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Puanları (n=99)

Alt Boyutlar	Okur Yazar Değil X±Sd	Okur- Yazar X±Sd	İlkokul Mezunu X±Sd	Ortaokul Mezunu X±Sd	Lise Mezunu X±Sd	Test	
						KW	p
Problem çözme	2.55±1.13	1.89±0,93	1.89±0.83	2.10±0.57	2.24±0.71	5,96	0.202
İletişim	2.26±0.30	2.19±0.95	2.03±0.55	2.42±0.55	2.23±0.47	6.86	0.143
Roller	2.49±0.33	2.48±1.03	2.09±0.52	2.22±0.52	2.36±0.64	6.52	0.163
Duygusal Tepki Verebilme	2.46±0.41	2.23±0.62	2.18±0.53	2.44±0.65	2.43±0.53	6.04	0.190
Gereken İlgiyi Gösterme	2.38±0.55	2.51±0.82	2.43±0.58	2.35±0.62	2.37±0.60	0.416	0.981
Davranış Kontrolü	2.20±0.55	2.35±0.72	1.98±0.42	2.20±0.33	2.21±0.47	5.40	0.249
Genel İşlevler	2.18±0.40	1.79±0.56	1.92±0.52	2.18±0.53	2.08±0.42	5.54	0.236

*Babası üniversite mezunu olan iki çocuk değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 11’de baba eğitim düzeyine göre Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutlarının puanları karşılaştırıldığında sonuç önemsiz bulunmuştur.

Tablo 12. Çocukların Ailenin Gelir Düzeyine Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)

Alt Boyutlar	Ailenin Gelir Düzeyi				Test	
	Gelir Az X±Sd	Gelir Fazla X±Sd	Gelir Eşit X±Sd	Bilmiyorum X±Sd	x ²	P
Problem çözme	2.02±0.78	2.20±0.72	2,06±0.79	2,20±0.94	0.637	0.888
İletişim	2.17±0.54	2.43±0.58	2,14±0.55	2,21±0.55	1.691	0.639
Roller	2.26±0,49	2.39±0.46	2,14±0.57	2,25±0.65	1.640	0.639
Duygusal Tepki Verebilme	2.23±0.55	2.42±0.44	2,33±0.60	2,35±0.58	0.983	0.805
Gereken İlgiyi Gösterme	2.41±0.51	2.59±0.58	2,28±0.54	2,44±0.68	2.486	0.478
Davranış Kontrolü	2.09±0.43	2.18±0.54	2,03±0.46	2,13±0.42	0.757	0.860
Genel İşlevler	2.16±0.43	2.18±0.57	1,92±0.43	2,04±0.57	3.397	0.268

Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutlarının puanlarının sağlıksız olduğu bulunmakla birlikte gelir düzeyi ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı bulunmuştur.

Tablo 13. Çocukların Okul Başarısına Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)

Alt Boyutlar	Okul Başarısı				Test	
	Kötü X±Sd	Orta X±Sd	İyi X±Sd	Çok İyi X±Sd	x ²	P*
Problem çözme	2.51±0.81	2.01±0.82	1.92±0.83	2.43±0.92	7.564	0.056
İletişim	2.45±0,54	2.11±0.54	2.10±0.54	2.31±0.49	7.785	0.051
Roller	2.56±0,52	2.20±0.52	2.05±0.60	2.31±0.60	9.429	0.024
Duygusal Tepki Verebilme	2.53±0,49	2.21±0.53	2.26±0.64	2.49±0.48	7.838	0.049
Gereken İlgiiyi Gösterme	2.56±0,58	2.31±0.53	2.41±0.66	2.48±0.65	2.950	0.399
Davranış Kontrolü	2.32±0,46	2.00±0.44	1.99±0.43	2.27±0.29	9.514	0.023
Genel İşlevler	2.36±0,55	1.95±0.47	1.90±0.46	2.21±0.38	10.342	0.016

*p<0.05 önemli

Suçta yönelmiş çocukların okul başarısı ile Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutlarının puan ortalamaları karşılaştırıldığında “Roller” , “Genel İşlevler” , ”Davranışsal Tepki Verebilme” alt ölçeği yönünden farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 14. Çocukların Yaptığı İşe Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)

Alt Boyutlar	Şu Anda Meşgul Olduğu İş							Test	
	Okula gidiyor X±Sd	Uğraşısı yok X±Sd	Babası ile birlikte çalışıyor X±Sd	Ücretli bir işte çalışıyor X±Sd	Diğer X±Sd	Okula gidiyor ve işte çalışıyor X±Sd	KW	p	
Problem çözme	2.00±0.80	2.20±0.90	2.16±0.97	2.16±0.89	2.52±0.74	2.37±1.07	3.24	0.663	
İletişim	2.12±0.56	2.28±0.56	2.30±0.50	2.06±0.44	2.53±0.43	2.45±0.65	7.19	0.207	
Roller	2.10±0.57	2.33±0.59	2.39±0.23	2.16±0.52	2.64±0.68	2.54±0.51	9.15	0.103	
Duygusal Tepki Verebilme	2.32±0.59	2.43±0.63	1.86±0.21	2.17±0.42	2.73±0.34	2.30±0.57	1.08	0.052	
Gereken İlgiyi Gösterme	2.34±0.64	2.42±0.67	2.28±0.55	2.22±0.35	2.94±0.26	2.73±0.46	1.51	0.062	
Davranış Kontrolü	2.03±0.36	2.03±0.47	1.77±0.39	2.15±0.46	2.69±0.48	2.18±0.40	12.42	0.029	
Genel İşlevler	1.95±0.43	2.17±0.62	2.04±0.38	1.89±0.38	2.59±0.43	2.16±0.55	11.68	0.039	

* p<0.05 önemli

Tablo 14’de çocukların yaptığı işe göre ADÖ alt boyutlarının puan ortalamalarına bakıldığında; Davranışsal Kontrol Alt Ölçeği yönünden farklılık önemli bulunmuştur.

Gruplara ait değerler ikiyeşerli olarak karşılaştırıldığında; okula gidenlerle, diğer grubu arasında, baba yanında çalışanlarla diğer grubu arasında, uğraşısı olmayanlarla diğer grubu arasında ki farklılık önemli bulunmuştur. Bunların haricindeki gruplar arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. Çocukların Genel İşlevler Puanına göre diğer gruplar karşılaştırıldığında farklılık anlamlı bulunmuştur. Diğer gruplar ikiyeşerli olarak karşılaştırıldığında ise; “okula gidenlerle”- “diğer”, ücretli bir işte çalışanlarla diğer arasında ki fark önemli bulunmuştur. Diğer gruplar arası fark önemsiz bulunmuştur. Problem Çözme, Roller, İletişim yönünden istatistiksel farklılık anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 15. Boş Zaman Aktiviteleri ile Aile Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması (n=99)

Alt Boyutlar	Boş Zaman Aktiviteleri						Test	
	Kitap Okuma X±Sd	TV İzleme X±Sd	Kurslara Katılma X±Sd	Arkadaşlarla Zaman Geçirmek X±Sd	Diğer X±Sd	KW	P	
Problem çözme	2.01±1.07	1.79±0.77	2.28±0,68	2.22±0.86	2.29±0.79	5.61	0.230	
İletişim	1.96±0.59	2.12±0.65	2.16±0,25	2.22±0.53	2.42±0.52	5.10	0.277	
Roller	1.92±0.48	2.26±0.55	2.14±0,49	2.25±0.55	2.44±0.69	6.47	0.167	
Duygusal Tepki Verebilme	2.34±0.83	2.21±0.49	2.24±0,61	2.34±0.53	2.42±0.52	2.70	0.608	
Gereken İlgiyi Gösterme	2.32±0.63	2.45±0.63	2.09±0,25	2.43±0.63	2.48±0.52	3.33	0,504	
Davranış Kontrolü	1.84±0.24	2.08±0.46	2.04±0,30	2.10±0.49	2.29±0.39	7.44	0.114	
Genel İşlevler	1.92±0.42	1.93±0.46	2.05±0,32	2.08±0.53	2.15±0.56	2.43	0.657	

* p<0.05 önemli

Tablo 15’de çocukların boş zaman aktiviteleri ile Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutlarının puan ortalamaları karşılaştırıldığında sonuç istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 16. Çocukların Arkadaşlık İlişkileri İle ADÖ Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)

Alt Boyutlar	Arkadaşlık İlişkileri				Test	
	Her zaman iyi anlaşıyorum	Çoğu zaman iyi anlaşıyorum	Bazen iyi anlaşıyorum	Hiçbir zaman anlaşıyorum	KW	p
	X±Sd	X±Sd	X±Sd	X±Sd		
Problem çözme	2.12±0.86	2.04±0.90	2.18±0.79	2.53±0.83	1.57	0.664
İletişim	2.14±0.55	2.24±0.46	2.39±0.58	2.59±0.52	4.12	0.248
Roller	2.17±0.57	2.33±0.44	2.49±0.78	2.41±0.49	2.38	0.497
Duygusal Tepki Verebilme	2.20±0.53	2.66±0.57	2.57±0.44	2.36±0.64	7.80	0.054
Gereken İlgiyi Gösterme	2.32±0.60	2.63±0.47	2.59±0.65	2.54±0.55	5.66	0.129
Davranış Kontrolü	2.02±0.43	2.21±0.38	2.32±0.60	2.26±0.28	5.58	0.133
Genel İşlevler	1.98±0.48	2.12±0.44	2.12±0.48	2.53±0.65	4.40	0.221

*p<0,05 önemli

Tablo 16’da çocukların arkadaş ilişkileri ile ADÖ alt boyutlarının puan ortalamalarına bakılmıştır ve sadece Duygusal Tepki Verebilme alt boyutu yönünden sonuç anlamlı bulunmuştur.

Tablo 17. Çocukların Ailelerinin Kötü Davranışta Bulunma Durumuna Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)

Alt Boyutlar	Ailenin olumsuz davranışta bulunması		Test
	Olumsuz davranışta bulunanlar	Olumsuz davranışta bulunmayanlar	p
	X±Sd	X±Sd	
Problem çözme	2.59±0.80	2.00±0.82	0.004
İletişim	2.49±0.50	2.12±0.54	0.007
Roller	2.48±0.60	2.17±0.55	0.024
Duygusal Tepki Verebilme	2.70±0.66	2.22±0.49	0.001
Gereken İlgiyi Gösterme	2.52±0.51	2.38±0.60	0.346
Davranış Kontrolü	2.27±0.46	2.06±0.42	0.089
Genel İşlevler	2.31±0.54	1.97±0.46	0.006

*p<0,05 önemli

Aileden görülen olumsuz davranışlara karşılaşma durumuna göre çocukların Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutlarının puan ortalamaları karşılaştırıldığında Problem Çözme, İletişim, Davranışsal Tepki Verebilme, Genel İşlevler, Roller yönünden sonuç önemli bulunmuştur. Gereken İlgiyi Gösterme ve Davranışsal Kontrol yönünden sonuç önemsiz bulunmuştur. Ailesinden olumsuz davranış görenlerin Problem Çözme, İletişim, Davranışsal Tepki Verebilme, Genel İşlevler, Roller alt ölçekleri yönünden ailelerini daha az işlevsel algıladıkları bulunmuştur.

Tablo 18. Çocukların Evden Kaçmayı Deneme ile Aile Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları (n=99)

Alt Boyutlar	Evden Kaçmayı Denemek		Test
	Evden Kaçmayı Denemiş Olanlar X±Sd	Evden Kaçmayı Denememiş Olanlar X±Sd	P
Problem çözme	2.43±0,85	2.06±0.82	0.076
İletişim	2.22±0,51	2.20±0.56	0.854
Roller	2.50±0,67	2.17±0.53	0.072
Duygusal Tepki Verebilme	2.50±0,65	2.27±0.53	0.184
Gereken İlgiyi Gösterme	2.72±0,56	2.32±0.57	0.012
Davranış Kontrolü	2.21±0,58	2.06±0.40	0.259
Genel İşlevler	2.30±0,55	1.98±0.46	0.033*

*P<0,005 önemli

Çocukların evden kaçmayı deneme durumlarına göre ADÖ alt boyutlarının puan ortalamaları karşılaştırıldığında Gereken İlgiyi Gösterme, Genel İşlevler açısından fark anlamlı bulunurken diğer alt ölçekler yönünden farklılık istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Evden kaçmayı deneyen çocuklar denemeyenlere kıyasla Gereken İlgiyi Gösterme ve Genel İşlevler açısından ailesini daha az işlevsel algılamaktadır.

Tablo 19. Çocukların Suçu Birlikte İşledikleri Kişilere Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (n=99)

Alt Boyutlar	Suçu Birlikte İşledikleri Kişilere Göre					Test	
	Tek Başına X±Sd	Bir Arkadaşım X±Sd	Birden çok arkadaşım X±Sd	Aile Üyelerinden Biri ile X±Sd	Suçu Ben İşlemedim X±Sd	t	p
Problem çözme	2.02 ±0.80	1.66±0.52	2.65±0.93	1.45±0.47	2.20±0.78	3.78	0.001
İletişim	2.18±0.52	1.94±0.49	2.47±0.43	1.88±0.20	2.17±0.71	2.42	0.017
Roller	2.14±0.52	1.88±0.61	2.47±0.58	2.31±0.43	2.42±0.54	3.42	0.001
Duygusal Tepki Verebilme	2.26±0.55	2.24±0.43	2.47±0.61	1.83±0.00	2.43±0.62	2.55	0.012
Gereken İlgii Gösterme	2.32±0.62	2.21±0.52	2.55±0.54	2.74±0.41	2.49±0.64	0.76	0.440
Davranış Kontrolü	2.02±0.44	1.94±0.43	2.27±0.37	1.77±0.65	2.22±0.43	1.41	0.162
Genel İşlevler	1.92±0.53	1.83±0.50	2.31±0.28	1.99±0.35	2.16±0.53	2.90	0.004

*p< 0.05 önemli

Tablo 19’da suçu birlikte işledikleri kişilere göre Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutlarının puan ortalamaları karşılaştırıldığında Gereken İlgiyi Gösterme, Davranış Kontrolü alt boyutları yönünden farklılık istatistiksel olarak anlamsız bulunurken diğer alt boyutlar yönünden farklılık anlamlıdır.

Gruplar ikişerli karşılaştırıldığında tek başına suç işleyenlerle birden çok arkadaşı ile suç işleyenler, bir arkadaşı ile suç işleyenlerle birden çok arkadaşı ile suç işleyenler, birden çok arkadaşı ile suç işleyenlerle aile üyelerinden biriyle suç işleyenler arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

İletişim alt boyutu yönünden gruplar arası farklılık anlamlı bulunmuştur. Değerler ikişerli karşılaştırıldığında bir arkadaş ile birden çok arkadaş arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur.

Roller alt boyutu yönünden sonuç anlamlı bulunmuştur. Değerler ikişerli karşılaştırıldığında bir arkadaş ile suç işleyenlerle birden çok arkadaşı ile suç işleyenler arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Genel İşlevler alt boyutu yönünden farklılık anlamlı bulunmuştur. Değerler ikişerli karşılaştırıldığında suçu bir arkadaşı ile işleyenlerle birden çok arkadaşı ile işleyenler ve tek başına suç işleyenler ile birden çok arkadaşı ile suç işleyenler arasındaki fark anlamlı bulunurken diğerleri arasındaki fark anlamsız bulunmuştur.

V. TARTIŞMA

Birçok ülkede, çocuklarda, suçluluk yaşı özellikle on dört yaşlarında yoğunlaşmaktadır Ancak bunun sebebi, Adli Tıp uygulamalarında 12–15 yaş arası çocukların bulunmasıdır Ancak yapılan çalışmalarda çocuk suç failleri genellikle 16–18 yaş arasındadır (Yavuzer, 2001). Elibol'un mala karşı suç işleyen çocuklar üzerine yapmış olduğu çalışmada, bu çocukların en çok on dört yaşında olduğu belirtilmektedir (Elibol, 1998). Gönültaş'ın (2009) yılında 470 çocukla yaptığı çalışmasında çocukların %48.3'ünün 17 yaşında olduğu bunu %29.4 ile 16 yaşında olan çocukların izlediği görülmektedir. Çocukların %3.6'sı 13 yaşında ve %6'sı 14 yaşında, %12.3'ü 15 yaşındadır. Edirne ceza mahkemelerinde yargılanan çocukların en fazla suç işledikleri yaşın %27.8 ile 17, en az suç işledikleri yaşın ise 0-11 yaş grubundakilerin ceza sorumluluklarının bulunmadığı göz önüne alındığında %2.1 oranı ile 12 yaş olduğu saptanmıştır. Bu çocukların %12.4'ü 15 yaşında, %22.7 si 16 yaşında %22.6' sı 18 yaşındadır (Çoğan 2006). Kocadaş'ın (2007) yılında yaptığı çalışmada ise suça sürüklenme sebebi ile çocuk şubeye getirilen çocukların %2.8'i 11 yaşından küçük, %96.4'ü 11–18 yaş aralığındadır ve son yaş dilimini de %0.8 ile 18 yaşından büyükler oluşturmaktadır. Çocuk Şubenin verilerinde bu çocukların 18 yaşından büyük görünmesine karşın bu çocuklar daha 18 yaşını bitirmemiştir. Akduman ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2007); suça karışan ergenlerin yaş grupları dağılımlarına bakılmış ve çocukların yaşlarının arttıkça suça sürüklenmede artış görüldüğü saptanmıştır. Yaş grupları içerisinde en fazla suça karışılan yaş grubunun 15 yaş olduğu (%54.4) bulunmuştur. Bu çalışmada, en çok suç işlenen yaşın %45.4'ünün 15-16 yaş aralığında, %41.4 'ünün ise 17-18 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Bu diğer birçok çalışmayla da uyumludur (Tablo 1).

Bu çalışmaya katılan çocukların %86.9' unun erkek olduğu görülmüştür (Tablo 1). Cinsiyete göre suç işlemeye bakıldığında erkeklerin her zaman sayıca daha fazla oldukları görülmüştür. Bu durum ülkemizde yapılan diğer çalışmalar ve Adalet Bakanlığı ve Emniyet Müdürlüğünün verileri ile de uyumludur. 2010 yılı istatistiklerine göre Emniyet Müdürlüğüne getirilen 188044 çocuktan 132195'i erkektir. Gönültaş'ın 2009 yılında yaptığı çalışmasında suça sürüklenen çocukların %96.4 'ü erkek %3.6' sı kızdır. Edirne'de sanık olarak yargılaması yapılan çocuklardan %91.7'sinin erkek, % 8.3'ünün ise kız olduğu tespit edilmiştir (Çoğan 2006). Hancı ve arkadaşlarının (1999)

birlikte yaptıkları “Mala Yönelik Suçlar Açısından Çocuk Suçluluğu” araştırmasında erkeklerin oranı %94.9'dur. Çocuk Şube’de görüşülen 100 çocuktan %88’i erkek ve %12’si kızdır. Bu dağılım 2003 yılı toplamıyla örtüşmektedir (Öter 2005). Malatya’da 2004 yılı içinde meydana gelen 651 suça sürüklenen çocuk vakasında cinsiyet dağılımında erkekler %93,3 ile ilk sırada yer almaktadır. Kızların oranı ise %6.7’dir. Akduman ve arkadaşları da yaptıkları çalışmada cinsiyetle suça sürüklenme arasındaki farkı anlamlı bulmuştur (Akduman ve ark. 2007). Bu durum ülkemizin sosyal ve kültürel yapısına bağlı olarak, özellikle erkek çocukların kız çocuklara göre daha fazla dış ortam ile temasta olması ve suçlu akran gruplarına yönelimin ve anti sosyal davranışlara girmesinin daha rahat olması ile açıklanabilir.

Çocukların gerek eğitimde ve gerekse sosyalleşmede okul yaşamı önemli bir yer tutar. Bu süreçte aile yaşamı, sosyal çevredeki yaşam, iş yaşamı ve okul yaşamı iç içedir. Çocuğun aile, iş veya sosyal çevresinden kaynaklanabilecek herhangi bir güçlük ya da sorun okul yaşamına önemli bir ölçüde yansiyabilir. Ya da okul yaşamında okul başarısızlığı, dayak v.b. çeşitli zorluklarla karşılaşabilir. Çocuklar bu güçlükler sonucunda olumsuz davranışlar geliştirebilir, suça yönelebilirler. Bu araştırmaya katılan çocukların hepsi en az okur-yazar düzeyinde olacak şekilde eğitim görmüşlerdir. Çocukların 76.8’i ortaokul mezunu olduklarını ifade etmişlerdir. Çocuklardan okul başarılarını kendilerinin değerlendirmeleri istendiğinde ise %19.2’si okul başarısını çok kötü, %39.4’ü kötü, %29.3’ü orta, %11.1’i de iyi olarak tanımlamışlardır. Ayrıca bu çocuklardan sadece %45.5’i tek işinin sadece okula devam etmek olduğunu bildirmiştir (Tablo 1). Aksoy ve Ögel’in (2005) araştırmasında suçlu çocukların yarıya yakınının (%45.3) ilk okul mezunu, %26.5’in ilk öğretimini tamamlamamış ya da hiç okula gitmemiş oldukları, %12.5’inin ortaokulu terk ettiği bildirilmiştir. Bir başka araştırmada suç işleyen çocukların %59.4 ile en fazla ilköğretim yıllarındaki çocuklar olduğu belirlenmiştir (Özen ve ark., 2005). Benzer şekilde Gönültaş’ın araştırmasında da çocukların %76.7’sinin ilköğretim mezunu olduğu, %58.5’inin eğitimini yarıda bıraktığı, eğitimine devam eden çocukların da % 23 ile en fazla 9. sınıf öğrencisi olduğu belirtilmiştir. Edirne ceza mahkemelerinde yargılaması yapılan çocuklardan %85.7’sinin okuma-yazma bildiği, %14.3’ü gibi küçük bir oranın ise okuma yazma bilmediği görülmüştür (Çoğan 2006). Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre 11-18 yaş aralığında, 2004 yılında Emniyete getirilen 80.222 çocuktan 9.662 tanesi (% 12), 2005 yılında 94.951 çocuktan 9740 tanesi (%10), 2006 yılında 110.149 çocuktan 9.014 tanesi (% 8) ve 2007 yılının ilk üç aylık döneminde ise 30.064 çocuktan 1.908 tanesi (%

6) okur yazar değildir. Aynı zamanda 11-18 yaş aralığında Emniyete getirilen çocuk suçlulardan temel eğitim almış olanların 2004 yılında % 65, 2005 yılında % 64, 2006 yılında % 60 ve 2007 yılı ilk üç aylık döneminde % 61'lik bir kesimi oluşturdukları ve azalma gösterdiği tespit edilmiştir (Kılıç 2007). Öter'in 2005' te suçlu çocuklarla ilgili araştırmasında da çocukların %13'ü okuma-yazma bilmemektedir. Görüşülen çocukların çoğunluğu (%54) eğitimin her hangi bir basamağında okulunu terk etmiştir. Bunların dağılımı; %25'i ilkokul terk, %19'u ortaokul terk, %10'u ise lise terktir. Eğitim çağında yer alan bu çocukların okula devam etme oranları oldukça düşüktür (%15). Görüşülen çocukların %54'ü her hangi bir eğitim kurumunu tamamlayamadan terk ettiğini ve bunun nedeninin ise çoğunlukla (% 41.2) ekonomik olduğunu ifade etmiştir. Çocukların %52.9'u okulu bırakma nedeni olarak kendisinin isteği olduğunu ifade etmiştir. %4.7' si ise okulu bırakma nedeninin okul başarısızlığı olduğunu ifade etmiştir. Kocadaş'ın 2007'de yaptığı çalışmasında tutuklu yargılanan çocukların %42.7'si ilkokul, %57.3'ü ortaokul öğrencisi ya da mezunudur. Hırsızlık suçunu işleyenlerin %66.7'si ilkokul, %33.3'ü ortaokul, gasp suçunu işleyenlerin ise %56'sı ortaokul, %44'ü ilkokul mezunudur. Irza geçme, cinayet, cinayete tam teşebbüs ve dolandırıcılık suçlarını işleyenlerin ise genellikle ortaokul mezunu oldukları görülmüştür.

Bu araştırmaya katılan çocukların %52.5 'inin kardeş sayısı 0-3 arasındadır. Görüşülen tüm çocuklardan sadece bir tanesi tek kardeştir. Yüzde 39.4'ünün ise 4-7 kardeşi vardır (Tablo 1). Yapılan diğer araştırmalarda da bu sonuca yakın sonuçlar bulunmuştur. Bir araştırmada %44.8'inin 3-6 arası kardeş sahibi olduğu görülürken, %4.7'sinin 10 ve üzeri kardeşe sahip olduğu görülmüştür (Gönültaş, 2009). Antalya'da çocuk suçluluğunun nedenlerini anlamak amacıyla yapılan çalışmada görüşülen çocuklardan 5 ve daha yukarı kardeşi olanların oranı %63'tür. Görüşülenlerin ortalama kardeş sayısı 5.85'tir. Bir çocuğun 28 kardeşi vardır. Tek kardeş olanların oranı ise %1'dir (Öter, 2005).

Bu araştırmada çocukların boş zamanlarında ne yaptığı sorgulanmış ve %45.5'inin boş zamanlarını arkadaşları ile birlikte geçirdiği bulunmuştur. Yüzde 18.2'si tv izleme, %11.1'i ise kitap okuduğunu ifade etmiştir (Tablo 1).

Bu çalışmada çocukların arkadaş ilişkileri sorgulanmış ve çocukların %68.7'si arkadaş ilişkilerinin her zaman iyi olduğunu, %5.1'i ise arkadaş ilişkilerinin hiçbir zaman iyi olmadığını ifade etmiştir (Tablo 1). Antisosyal çocuklarda kendini gösterme eğiliminin normal çocuklara oranla daha fazla olduğu, okulda başarılı olan çocuğun

kendisini gösterme gereksiniminin karşılamasına karşın başarısızlığın çocuğu sokağa iteceği ve toplumsal yaşama uyum şansını azaltacağı bilinmektedir (Yavuzer 2001). Yavuzer'in çalışmasında da çocukların %52.8'inin öğretim hayatı boyunca sınıfta kalmış olması bu durumu desteklemektedir.

Bu çalışmada çocukların anne babalarının birliktelik durumu sorulmuş ve %81.8'i anne babasının sağ olduğunu ve birlikte yaşadıklarını belirtmiştir. Geriye kalan grubun ise anne ve babası herhangi bir nedenle bir arada değildir (Tablo 2). Gönültaş'ın (2009) çalışmasında çocuklardan sadece %3.8'inin annelerinin hayatta olmadığı, %17.4'ünün anne ve babalarının ayrı oldukları saptanmıştır. Çocukların %84.7'sinin öz babası sağdır. Yüzde 9.2'sinin babası ölmüştür. Yüzde 1'i babasının sağ olup olmadığını bilmemektedir ve %5.1'inin üvey babası bulunmaktadır. Çocukların %2'si bu soruya cevap vermemiştir. Başka bir çalışmada da suça sürüklenen çocuklardan öz annesi sağ olanlar %90.9, öz babası sağ olanlar %84.7'dir. Görüşülen çocukların %67'sinin anne-babası birlikte yaşarken, %17'sinin anne-babası boşanma veya ayrı yaşamadan dolayı ayrı yaşamaktadır. Çocukların %12'si ebeveynlerden birisinin, %1'i ise ikisinin ölmesi nedeniyle parçalanmış ailedir. Çocukların %3'ü ailesiyle ilgili soruya cevap vermemiştir (Öter, 2005).

Bu araştırma kapsamındaki çocuklara annelerinin eğitim düzeyi sorulmuş ve %17.9'unun annesinin okur yazar olmadığı, %42.1'inin annesinin ilkokul mezunu olduğu, %16.8'inin ise annesinin orta okul mezunu olduğu bulunmuştur. Sadece %5.3'ünün de annesi lise mezunu, %3.2'sinin annesi üniversite mezunudur (Tablo 2). Gönültaş'ın Adana'da yaptığı çalışmasında (2009) çocukların annelerinden %48.5'nin hiç okula gitmediği görülürken, sadece %15.5'nin okur- yazar, %22.5 'inin ilköğretim mezunu, %1.2 sinin yüksek öğretim mezunu olduğu görülmüştür. Öter'in çalışmasında (2005), çocukların annelerinin eğitim seviyesi babalarınınkine göre daha düşüktür. Akduman ve arkadaşlarının 2007'de yaptığı çalışmada anne ve babanın öğrenim düzeyi yükseldikçe, ergenlerin daha az suça karıştıkları görülmektedir.

Bu çalışmada çocuklardan %44.3'ü babalarının ilkokul mezunu olduğunu, %20.5'i ise ortaokul mezunu olduğunu ifade etmiştir (Tablo 2). Yavuzer'in (2003) suça yönelmiş çocuklarla ilgili çalışmasında suçlu çocukların annelerinin %76.6'sının babalarının ise %40.7'sinin eğitimsiz olmaları suça yönelmiş çocukların ailelerinin eğitim düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Yine Ankara, İzmir, Elazığ Çocuk İslahevi ile Sinop Çocuk Cezaevinde 377 çocuk ile yapılan görüşmede % 47.7'sinin annesinin, % 8.7'sinin de babasının okuma yazma bilmediği ortaya çıkmıştır (Bal

1999). Öter'in araştırmasında da bunlara yakın sonuçlar bulunmuştur. Çocukların annelerinin %39.6'sı okuma yazma bilmezken, babalarının %14.6'sı okuma yazma bilmemektedir. Çocukların babaları arasında az da olsa üniversite terk, üniversite mezunu bulunmaktadır. Annelerde eğitimin bu seviyesinde kimse bulunmamaktadır. Babaların eğitim seviyeleri; okuryazar değil %14.6, okuryazar %23.6, ilkokul terk %4.5, ilkokul mezunu %41.6, ortaokul mezunu %9.0 lise mezunu %2.2, üniversite terk %2.2, üniversite mezunu %1.1'dir.

Bu araştırmaya katılan çocukların %96.8'i annelerinin ev hanımı olduğunu ifade etmişlerdir. İzmir Şirinyer çocuk ıslahevindeki çocukların annelerinin %96'sı ev hanımıdır. Öter' de 2005'te yaptığı çalışmasında suça yönelmiş çocukların annelerin tamamına yakını (%96.7) ev hanımı olup her hangi bir işte çalışmadığını bulmuştur.

Bu araştırmada suça yönelmiş çocukların baba meslekleri sorgulanmış ve %48.9'unun babasının serbest meslek mensubu olduğu bulunmuştur. Yüzde 33.0'ünün babası işçidir (Tablo 2). Diğer bir araştırmada da babaların mesleklerinde vasıflı iş gücü sahibi olanların oranı yaklaşık %45.0 vasıfsız iş gücü sahibi olanların oranı ise yaklaşık %55'dir (Öter 2005). Gönültaş'ta 2009'da yaptığı çalışmasında suça yönelmiş çocukların babalarının %48.9 ile en çok vasıflı olmayan mevsimlik, sürekliliği olmayan işler, bahçecilik vs. gibi işlerde çalıştıklarını bulurken % 12.1'inin işçi olduğunu bulmuştur. Yüzde 16.8'i ise herhangi bir işte çalışmamaktadır. Kocadaş 2007'de yaptığı araştırmasında çocukların baba mesleğini sorgulamış ve günlük işlerde çalışanlar %52.8 ile ilk sırada, işçilik yapanlar %13.5 ile ikinci sırada yer almaktadır.

Bu araştırmaya katılan çocuklardan ailelerinin maddi durumlarını değerlendirmeleri istenmiş % 31.3'ü gelirlerinin giderlerini karşıladığını ifade etmiştir. Yüzde 23.2'si gelirlerinin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Gelirlerinin ihtiyaçlarından fazla olduğunu söyleyenler ise sadece %9.1'dir (Tablo 2). Ekonomik yetersizliklerin çocukların suça yönelmesinde önemli bir etken olduğu bilinmektedir (Demirbaş 2001). Bu yapılan bir çok çalışmayla da uyumludur. Gönültaş'ın çalışmasında çocukların %39.1'i ailesinin gelirinin 300–600 YTL arasında olduğunu ifade etmiştir. Yüzde 4.5'inin ise herhangi bir gelirinin olmadığı görülmüştür. Kocadaş'ın (2007) çalışmasına katılan çocuklarında %48.3'ü düşük gelir grubunda yer almaktadır. Orta gelir grubunda yer alanlarda ise bu oran %42.7'dir. Suç işleme oranı düşük gelir grubundan yüksek gelir grubuna doğru azalarak sıralanmaktadır.

Araştırmamızda çocukların sağlık güvence durumları sorgulanmış ve %6.1'inin sağlık güvencesinin olmadığı bulunmuştur (Tablo 2). Öter (2005) yılında yaptığı

çalışmasında çocukların %39.8'inin her hangi bir sağlık güvencesinin olmadığını bulmuştur.

Bu araştırmaya katılan çocuklara “ailenizden sözel ya da fiziksel şiddet görüyor musunuz?” diye sorulmuş ve %77.8'i şiddet görmediğini ifade etmiştir (Tablo 3). Diğer araştırmalarda ise suçlu çocukların ailelerinde önemli oranda dövme olayı, bir başka ifade ile şiddete başvurma durumu vardır. Araştırmaya dahil çocuklardan %34'ünün ailesinde dövme olayı vardır. Dövülme durumunda ise ilk sırayı anne ve çocuklar almaktadır. Çocukların bir kısmı (%15.6) ise kendilerine ceza verilmeden nasihat edildiğini belirtmişlerdir. Bir kabahat yaptığında cezalandırıldıklarını bildiren 318 çocuktan 200'ü (%62.9) dövülerek cezalandırıldıklarını bildirmişlerdir (Aksoy, Ögel 2005).

Çocukların %20.2'si evden kaçmayı denediğini ifade etmiştir (Tablo 3). Emniyet Genel Müdürlüğü AKKM Daire Başkanlığından temin edilen Türkiye Geneli Çocuk İstatistik Formlarına göre Emniyete gelen çocuklardan “evden kaçma” oranı 0-10 yaş grubu çocuklarda %1.5 seviyesinde, 11-18 yaş grubunda ortalama %5 seviyesinde seyretmesine rağmen, 2006 ve 2007 yılı ilk üç aylık dönemde %4 seviyelerine doğru azalma göstermektedir (Korkmaz, 2007). Şirinyer Çocuk İslahevinde yapılan görüşmede, çocukların % 75'inin evden kaçtığı ve evden kaçma nedenlerinin başında baba baskısı ve aile içi kavgaların neden olduğu bulunmuştur. Bu çocukların % 47'si babaları ile rahat konuşamadıklarını, %57 seviyesinde çocuk ise babaları tarafından sık sık dövüldüğünü ifade etmektedir (Bal 2007).

Bu araştırmada çocukların ve ailelerinin madde kullanımı sorgulanmış ve %72.7'sinin madde bağımlısı olduğu bulunmuştur. Madde kullanımı konusunda, yapılan bir çalışmada, suç işleyen çocukların %36,4 ile en çok sigara kullandıkları bildirilmektedir (Şakir ve ark., 2005). Benzer şekilde Gönültaş'ın (2009) araştırmasında da çocukların %53.4'ünün sigara kullandıkları, bunu %8.1 ile hem madde hem sigara, %4.1 ile hem sigara hem alkol kullanımının devam ettiği belirtilmektedir.

Bu araştırmadaki çocukların %64.6'sının ilk kez suç işlediği, %16.2'sinin 2-4 kez %19.2'sinin 5 kez ve daha fazla suç işlediği bulunmuştur (Tablo 4). Çocuklarda suçun tekrarlanmaması çok önemlidir. Ancak bir çok araştırmada görülmektedir ki tekrarlı suçlar işlenmektedir. Gönültaş'ın araştırmasında (2009) çocukların %41.5'inin ilk defa suç işlediği ancak %16.7'sinin 5 ile 10 defa arası suç işlediği görülmüştür. Edirne ceza mahkemelerinde yargılanan toplam 1597 çocuktan % 13,4'ünün daha önce başka bir suçtan yargılandığı, Öter'in (2005) çalışmasında ise çocuklardan %34'ünün önceden

suç işlediği belirlenmiştir. Kocadaş'ın (2007) araştırmasında çocukların %18'inin tekrarlı suç işledikleri görülmüştür.

Bu araştırmadaki çocukların %29.3 ünün suç işleme türünün kavga, %30.3'ünün sabotaj olduğu bulunmuştur. Yüzde 17.2'si bıçaklama sebebiyle mahkemeye getirilmiştir (Tablo 4). Çocukların %69,7'sinin mala karşı suç işlediği iddiası ile %30,3'ünün ise şahsa karşı suç iddiası ile Çocuk Şube Müdürlüğü'ne geldiği görülmüştür (Gönültaş, 2009). Çoğan'da araştırmasında en çok işlenen suç türünün % 23,5 oranla mala karşı işlenen hırsızlık suçu olduğu bulunmuştur.

Bu araştırmada çocukların suçu kiminle işledikleri sorulmuş ve tek başına suç işleyenlerin oranı %42.4 bulunmuştur. %36.3'ü bir arkadaşı ile suç işlediğini ifade etmiştir. Sadece, suç işlendiği sırada orada bulunduğunu söyleyenler ise %16.2'dir (Tablo 4). Akduman ve arkadaşlarının (2007) çalışmasında da çocukların %7'sinin suçu aile üyeleriyle, %81.6'sının ise arkadaşlarıyla birlikte işlediği görülmektedir. . Özen ve ark. (2005) yaptığı çalışmada geçmiş suçlarını % 35,2'si tek başına suçu işlerken, %25.4'ü iki kişi olarak, %39.4'ü ise ikiden daha fazla kişi ile suçu işlediğini ifade etmiştir. Aksoy ve Ögel'in araştırmasında (2004) aile çevresinde suç işleyenler arasında ilk sırayı yakın akrabalar (amca, dayı, v.b. %43.2), ikinci sırayı ağabey, abla (%27.4), üçüncü sırayı ise baba almaktadır.

Aile içerisinde bulunan suçlu fertlerden; erkek ve kız kardeşler, anneler, babalar, amca-dayılar, teyze-halalar, büyük baba ve büyük annelerin her hangi bir şekilde suça karışmış ya da adli işlem görmüş olmaları durumuna bağlı olarak çocuktaki suçluluğu tahmin etmek adına en dikkate değer durum, adli işlem görmüş aile üyesi babadır. Yurtdışında 1517 çocuk üzerinde yapılan bir çalışmada, %32.9 ile babalarının, %7 ile annelerinin suç kayıtlarının olduğu tespit edilmiştir (Rowe, Farrington 1997). Yapılan bir araştırmada suçlu çocukların aile ve sosyal çevresinde suç işleyenlerin oranının %51.7 olduğu, aile çevresinde suç işleyenler arasında ilk sırayı yakın akrabalar (amca, dayı, v.b. , %43.2), ikinci sırayı ağabey, abla (%27.4), üçüncü sırayı ise babanın aldığı bildirilmiştir (Aksoy, Ögel 2005). Bu araştırmada da çocukların %37.4'ü suçlu akrabasının olduğunu ifade etmiştir (Tablo 4).

Bu araştırmaya katılan çocuklara suç işleme nedenleri sorulduğunda %31.3'ü ailesel nedenlerle suç işlediğini ifade etmiştir. Yüzde 30.3'ü ise arkadaş nedeniyle suç işlediğini ifade etmektedir (Tablo 4).

Bu araştırmaya katılan çocuklara Aile İşlevselliğini Değerlendirme Ölçeği uygulanmıştır. Bu ölçeğin ortalama puanlarına bakıldığında Problem Çözme alt

boyutunda 2.13 ± 0.85 , İletişim alt boyutunda 2.20 ± 0.54 , Roller alt boyutunda 2.24 ± 0.57 , Duygusal Tepki Verebilme alt boyutunda 2.32 ± 0.56 , Gereken İlgiyi Gösterme alt boyutunda 2.40 ± 0.59 , Davranış Kontrolü alt boyutunda 2.09 ± 0.44 , Genel İşlevler alt boyutunda 2.05 ± 0.50 bulunmuştur. Bütün alt boyutlarda aile işlevsellik algısı 2'nin üzerindedir. Ölçek puanının 2'nin üzerinde olması ailenin sağlıksızlığa doğru bir gidişinin olduğunu göstermektedir (Tablo5).

Suçta yönelmiş çocukların cinsiyetlerine göre Aile Değerlendirme Ölçeği alt ölçeklerine göre farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Tablo 6). Kızlar ailelerini problem çözme, iletişim, DTV, genel işlevler alt boyutları yönünden erkeklere göre daha sağlıksız bulmaktadır ($p < 0.05$). Cerit'in 2007'de yaptığı ve ergenlerin Aile Değerlendirme Ölçeği algılarını incelediği çalışmasında kızlar sadece problem çözme alt boyutu yönünden ailelerini daha sağlıksız algılamışlardır.

Bu araştırmada 14 yaş altındaki gurubun 16-17-18 yaş grubuna göre ailelerini problem çözme yönünden daha az işlevsel algıladıkları bulunmuştur ($p < 0.05$) (Tablo 7). Ergenlik dönemi, fiziksel gelişimin yanında, bağımsızlaşma çabaları ve aileden uzaklaşma gibi değişimlerin de yaşandığı bir dönem olarak dikkat çekmektedir. Ergenlerde yaşadıkları dönemin özelliklerinden dolayı zaman zaman uyum sorunları yaşamaktadırlar. Ergenin bu dönemi sağlıklı bir şekilde sürdürmesinde birçok etkenin yanı sıra aile ortamında önemli bir etkisi olduğu bilinmektedir. Ailenin işlevlerini yerine getirip getirmemesi, bireyin uyum sürecinde etkili olmaktadır (Pektaş ve ark., 2006). Seyhan'ın 2008'de yaptığı tutuklu ve hükümlü gençlerin aile işlevselliği algılarını değerlendirdiği çalışmasında yaş arttıkça davranış kontrolü hariç diğer alt ölçeklerde ailelerini daha az işlevsel algıladıklarını bulmuştur.

Çocukların birlikte yaşadıkları kişilere göre Aile Değerlendirme Ölçeği alt puanları karşılaştırıldığında Gereken İlgiyi Gösterme, Davranış Kontrolü alt boyutları yönünden sonuç önemsiz bulunurken Problem Çözme, İletişim, Roller, Duygusal Tepki Verebilme, Genel İşlevler yönünden istatistiksel farklılık önemli bulunmuştur (Tablo 8). Çocukların anne baba birlikteliğine göre ADÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında problem çözme, iletişim ve genel işlevler alt boyutları yönünden ailelerinin daha sağlıksız algıladıkları bulunmuştur (Tablo 9). Aile içi ilişkilerin sağlam ve düzenli olması, aile bütünlüğünün devamı çocuk suçluluğunun önlenmesi açısından çok önemlidir. Anne babadan birinin veya her ikisinin ayrılık, terk, boşanma, ölüm veya herhangi bir sebeple aile bütünlüğünü devam ettirememesi yani aile bütünlüğünün bozulması, çocuğun toplumsallaşma sürecini kesintiye uğratması nedeniyle, hatalı ve

eksik bir toplumsallaşmaya yol açar. Hatalı ve eksik toplumsallaşmanın sonuçlarından biri de suçtur (Polat, 2000). Çocuk istismarı ve çalışan anneler üzerine yapılan bir çalışmada; anne babadan birinin ölümü veya ayrılması gibi durumlara bağlı olarak bozulan ailelerdeki değişim, çocuk suçluluğunun en etkili faktörü olarak belirtilmektedir (Trojanowicz, Morash, 1987). Yapılan araştırmalarda boşanmış ailelerde yetişen çocukların stresle başa çıkma düzeylerinin ve sosyal becerilerinin sınırlı olduğu, madde kullanan arkadaş gruplarına dahil olma risklerinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Yavuzer, 1993). Monaha'nın 1949 ile 1954 yılları arasında Philadelphia mahkemesinde yapmış olduğu çalışma sonucunda, suçlu erkek çocukların %30'unun, suçlu kız çocuklarının da %50'sinin parçalanmış ailelerden geldiklerini belirtmektedir. Sheldon ve Glueck de çocuk suçluluğunun, parçalanmamış aileler ile karşılaştırıldığında, parçalanmış ailelerde görülmesinin daha sık olduğunu bulmuştur. Anne babası olmayan veya ayrılık yaşamış her çocuk suç riski altındadır demek doğru değildir, fakat bu durum çocuk için örseleyici bir durumdur diye bildirilmektedir (Yavuzer, 1993). Özen ve ark. suç işleyen çocuklar üzerinde yapmış oldukları çalışmada da, çocukların %19'unun ailelerinin boşanma, ölüm ve diğer gerekçeler ile parçalandığını belirtmektedir (Şakir ve ark., 2005). Ergenlerin %64'ünün parçalanmış aileye sahip olduğu dikkati çekmektedir (Akduman, Cantürk 2007). Bizim çalışmamızda suçlu çocuklardan %75.3'ü anne ve babası birlikte %24.7'si ise ayrı yaşamaktadır. Anne-baba birlikteliğine göre Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutları karşılaştırıldığında ailesi ile birlikte yaşamayanların Problem Çözme, İletişim, Genel İşlevler alt boyutları yönünden farklılık önemli bulunurken ($p < 0.05$) diğer alt boyutlar yönünden farklılık önemsiz bulunmuştur. Ailesi ile birlikte yaşamayanlar ailelerini aileleri ile yaşayanlara göre daha az işlevsel buluyorlar ($p > 0.05$). Yine Seyhan'ın (2008) çalışmasında ailesi ile birlikte yaşayan gençlerin davranış kontrolü, yakın akrabaları ile birlikte yaşayan gençlerin ise problem çözme ve davranış kontrolü dışında tüm alt boyutlarda ailelerini sağlıklı algıladığı görülmektedir. Gençlerin genel işlevlerde puan ortalamaları ile gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu; yakın akrabaları ile birlikte yaşayan gençlerin, aileleri ile birlikte yaşayan gençlere göre ailelerini daha sağlıklı algıladığını bulmuştur. Diğer alt ölçeklerde ise puan ortalamaları ile gruplar arasındaki fark anlamlı değildir.

Suçta sürüklenen çocukların anne babalarının eğitim düzeylerinin düşük olduğu birçok çalışmada bulunmuştur (Yavuzer 1993, Bal 2007, Gönültaş 2009). ADÖ puanları

ile anne baba eğitim düzeyleri karşılaştırıldığında aralarındaki ilişki tüm alt ölçekler yönünden anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo 10,11).

Araştırmamıza katılan çocukların ailelerinin gelir düzeyi ile ADÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında tüm alt boyutlar yönünden sonuç istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur (Tablo 12).

Çocuğun düzenli okula gidebilmesi için, kendisi ile ilgilenen ve takip edebilen aileye ihtiyacı vardır. Öğrenimine bu şekilde devam eden çocuk, düzensiz dış çevreden ilişkisini kesmekte ve oluşan disiplin ortamı yeteneklerinin oluşmasına etken olmaktadır. Bunun yanında bulunduğu aile içerisinde şiddete uğrayan ve sevgiden mahrum kalmış olan çocuk, yanlış öğretmen tutumu ve okul ortamına bağlı olarak, okula başlaması ile şiddete maruz kalmaya devam etmektedir. Çocuğun, alay edilme korkusu, içine kapanma, kendini göstermek adına saldırgan tutumlarda bulunma ve değersizlik gibi, kişilik oluşumunu olumsuz etkileyen unsurlarla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır (Erol 2007). Ayrıca eğitim konularında düşük ilgi ve motivasyon, sınıf içerisinde uyumsuzluğa öncülük eden ve erken yaşlarda başlayan şiddetle birleşir. Kanada'da okullar üzerine yapılan bir çalışmada, anket yöntemi kullanılarak, toplam 962 öğrenciden alınan okul verileri ile suç seviyeleri karşılaştırılmış, yüksek not alan (%90-%100 arası) çocukların neredeyse tamamına yakınında her hangi bir suç durumuna rastlanmamıştır (%66.7). Ancak %50'den düşük not alan (başarısızlık notu) çocukların %40'ında suçluluğunun seviyesi yükselirken, %33.3'ünde daha düşük seviye suçluluğa rastlanmış, %26.7'sinde ise hiç suça rastlanılmamıştır (Joanne, Lorne 1997). Suça yönelmiş çocukların okul başarısı ile Aile Değerlendirme Ölçeği alt ölçek puanları karşılaştırıldığında "roller", "genel işlevler", "Davranışsal Tepki Verebilme" alt boyutları yönünden farklılık anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 13).

Çocukların şuanda yaptıkları işe göre ADÖ alt boyutları karşılaştırıldığında duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü, genel işlevler alt boyutları yönünden ailelerini daha az işlevsel algıladıkları bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 14).

Çalışmamızda çocukların boş zaman aktivitelerine göre Aile Değerlendirme Ölçeği alt puanları karşılaştırıldığında sonuç tüm alt boyutlar yönünden anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo 15). Boş zamanların çocuk suçluluğundaki rolü iki yönlüdür. Birincisi, çocuğu suça itmesidir. Gerçekten boş zamanın iyi kullanılmaması nedeniyle çocuklar anti-sosyal davranışlara girmekte ve suç işlemektedir. İkincisi, suçluluğu önlemesi ya da azaltmasıdır. Boş zamanlarını mantıklı ve eğitici etkinliklerle geçiren çocuklar suçluluğa yönelmemektedirler (Tezcan 1993).

Akran grubu, aileye göre çocuğun kendini daha yansız olarak tanıyabileceği ve kişiler arası ilişkiler bakımından gerçeklerle yüz yüze gelebileceği bir ortamdır. Çocuk akran grubu içinde bazı toplumsal davranış ve alışkanlıklar kazanır. Akran grubunun çocuk üzerindeki etkisi, çocuk büyüdükçe artmaktadır. Özellikle ergenlik döneminde akran grubunun etkisi en üst noktaya ulaşır. Arkadaşlık ilişkileri çocuğa, toplumsal yaşamında gerekli olan uyumlu ilişkileri ve işbirliğini öğrettiği gibi ezmeden ve ezilmeden yarışma yeteneğininide kazandırmaktadır. Çocuğun kendi kendisini gerçekçi olarak değerlendirme olanağı vermektedir. Çocuk zamanının büyük bir kısmını arkadaş grubu ile geçirir. Bu grup içerisinde kendini değerlendirir ve arkadaşlarının saygı ve beğenisini kazanmak için grubun tutum ve davranışlarını en üst düzeyde yapmaya çalışır (Polat, <http://www.kriminoloji.com>, Erişim tarihi: 06.05.2011). Endüstrileşme ve kentleşme genellikle boş zamanın kullanımı ve yapısında değişikliğe yol açar. Özellikle kentleşmiş alanlarda boş zaman, aileden çok yaşlılarla harcanır. Yaşlılarla arkadaşlık ise ani suçların işlenme riskini arttırdığı yolunda endişeler uyandırmaktadır (Sevük 1998). Bu araştırmaya katılan çocuklarında arkadaşlık ilişkileri ile ADÖ puan ortalamaları karşılaştırılmış ve sadece duygusal tepki verebilme alt boyutunda sonuç anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 16).

Araştırmamızda çocukların ailelerinden sözel ya da fiziksel şiddet görüp görmemeleri ile ADÖ puanları karşılaştırılmış ve problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, genel işlevler yönünden farklılık anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 17). Seyhan'ın 2008'de yaptığı araştırmada da daha önce aile içinde şiddete maruz kalmadığını belirten gençlerin duygusal tepki verebilme ve gereken ilgiyi gösterebilme dışındaki diğer tüm işlevlerde ailelerini sağlıklı algıladıkları görülürken; ailesinde kavga olduğunu belirten gençlerin davranış kontrolü dışındaki tüm işlevlerde ailelerini sağlıksız algıladıkları görülmektedir. Ancak gençlerin puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

Bu araştırmada çocukların evden kaçmayı denemeleri ile ADÖ alt ölçek puanları karşılaştırılmış ve gereken ilgiyi gösterme, genel işlevler yönünden farklılık anlamlı bulunmuştur (Tablo 18). Evden kaçmayı denemiş olanların aile işlevsellik algıları daha düşük bulunmuştur($p>0.05$). Seyhan (2008) ise araştırmasında evden kaçmayı denemiş olan çocukların davranış kontrolü hariç bütün alt ölçeklerde aile işlevsellik algısını daha düşük bulmuştur.

Çocukların suçu birlikte işledikleri kişiye göre ADÖ puan ortalamaları karşılaştırılmış ve problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme ve genel

işlevler alt boyutlarında istatistikse olarak farklılık anlamlı bulunmuştur (Tablo 19). Suçu birden çok arkadaşı ile işlediğini ifade edenler diğerlerine göre ailelerini daha az işlevsel olarak algılamaktadır ($p<0.05$).

VI. SONUÇLAR

Sivas İli Adliyesinde mahkeme süreci devam eden çocuklarla ilgili yapılan araştırmada ;

- Çocukların %41.4'ünü 17-18 yaş grubunda, %86.9'u erkek, %76.8'i ortaokul mezunudur. Yüzde 45.5'i şu anda okula devam etmekteyken, %19.2'si herhangi bir işle uğraşmamakta ve %23.2'si ise bir işte çalışmaktadır. Araştırma kapsamına alınan çocukların %52.5'inin kardeş sayısı 3 ve altındadır, %45.5'inin boş zamanlarını arkadaşları ile birlikte geçirdiği, %14.2'sinin arkadaşları ile iyi geçinemediği, %20.2'sinin okul başarısının kötü değerlendirdiği bulunmuştur (Tablo 1).
- Çocukların ailelerinin %51.1'i apartman dairesinde oturmaktadır. Yüzde 81.8'inin anne-babası sağ ve birlikte yaşamaktadır. Bu çocukların %42.1'inin annesi ve %44.3'ünün ise babası ilkokul mezunudur. Yüzde 96.8'inin annesi çalışmazken, %48.9'unun babası serbest meslek sahibidir. Yüzde 23.2'sinin gelirin giderini karşılamadığı ve %93.9'unun sağlık güvencesinin olduğu bulunmuştur (Tablo 2).
- Çocukların %22.2'sinin ailesinden sözel-fiziksel şiddet içerikli davranış gördüğü, %20.2'sinin evden kaçmayı denediği ve %72.7 'sinin bağımlılık yapan bir yada birden fazla madde kullandığı bulunmuştur (Tablo 3).
- Çocukların %64.6'sı ilk kez suç işleyen çocuklardır. Çocukların %29.3'ü kavga nedeniyle, %30.3'ü ise sabotaj suçu nedeniyle mahkemeye çağırılmıştır. Yüzde 42.4 'ü suçu tek başına işlerken, %36'sı ise suçu arkadaşları ile birlikte işlediğini ifade etmiştir. Yüzde 9.1'i ailesel nedenlerle bu suçu işlediğini ifade ederken %31.3'ü de suçu işlemesine neden olarak arkadaşlarını görmektedir (Tablo 4).
- ADÖ alt ölçeklerinin ortalama puanları incelendiğinde Gereken İlgiyi Gösterme alt boyutunda 2.40 ± 0.59 puan ortalaması, Genel İşlevler alt boyutunda 2.05 ± 0.50 puan ortalaması bulunmuştur (Tablo 5).
- Çocukların cinsiyetlerine göre ADÖ alt boyutlarının puan ortalamalarına bakıldığında sonuç istatistiksel olarak önemli bulunmuştur. Kız çocukların puan ortalamaları erkek çocuklarına kıyasla ailelerini daha az işlevsel algıladıklarını göstermektedir ($p < 0.05$) (Tablo 6).
- Yaş gruplarına göre çocukların ADÖ puanlarına bakıldığında problem çözme yönünden gruplar arası farklılık önemli bulunmuştur. 14 yaş altı grubun 16, 17, 18

yaşında olanlara kıyasla ailelerini daha işlevsel algıladıkları sonucu bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 7).

- Ailesi ile birlikte yaşayan çocuklar Problem Çözme, İletişim, Roller, Duygusal Tepki Verebilme, Genel İşlevler alt ölçekler yönünden ailelerini daha işlevsel algılamaktadırlar ($p<0.05$) (Tablo 8).

- Anne babası sağ ve birlikte yaşayan çocuklar Problem Çözme, İletişim, Genel İşlevler yönünden ailelerini daha işlevsel algılamaktadırlar ($p<0.05$) (Tablo 9).

- Annelerin eğitim düzeyinin çocuklarının aile işlevselliği algısını hiç bir boyutta etkilemediği bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo 10).

- Babaların eğitim düzeyinin çocuklarının aile işlevselliği algısını hiç bir boyutta etkilemediği bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo 11).

- Ailenin maddi durumunun çocukların aile işlevselliği algısını etkilemediği bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo 12).

- Çocukların okul başarılarının aile işlevselliği algılarını etkilediği bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo 13).

- Çocukların yaptığı iş ile ADÖ ölçeği puanları karşılaştırıldığında yalnız okula gidenlerin aile işlevselliğini daha yüksek algıladıkları bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 14).

- Çocukların boş zaman aktivitelerine göre ADÖ puanlarına bakılmış ve boş zaman aktivitelerinin aile işlevselliği algısını etkilemediği bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo 15).

- Çocukların arkadaş ilişkilerinin aile işlevselliği algılarını etkilemediği bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo 16).

- Ailesinden olumsuz davranış görenlerin Problem Çözme, İletişim, Davranışsal Tepki Verebilme, Genel İşlevler, Roller alt ölçekleri yönünden ailelerini daha az işlevsel algıladıkları bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 17).

- Evden kaçmayı deneyen çocuklar denemeyenlere kıyasla gereken ilgiyi gösterme ve genel işlevler açısından ailesini daha az işlevsel algılamaktadır ($p<0.05$) (Tablo 18).
- Çocukların suçu birlikte işledikleri kişilere göre Aile Değerlendirme Ölçeği Puanları karşılaştırıldığında gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü alt ölçekleri yönünden farklılık önemsiz bulunurken diğer alt ölçekler yönünden farklılık önemlidir ($p<0.05$) (Tablo 19).

VII. ÖNERİLER

Bu araştırmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

1. Sağlık Bakanlığının ideal eş seçimi, çocuk yetiştirme ve ebeveyn tutumları, aile planlaması konularında anne ve baba adaylarını düzenleyeceği konferanslarla bilgilendirmesi gerekmektedir.
2. Çocukluk çağı suçlarının önlenmesi için ailenin bir arada olması önemlidir. Anne ve baba birlikteliğinin sağlanması, ebeveynlerin bakımını üstlenebileceği kadar çocuk sahibi olmaları, çocukların aile ortamında yetişmesi sağlanmalıdır. Bu nedenle evlilik öncesinde ve sırasında çiftlerin Aile Sağlığı ve Toplum Sağlığı Merkezlerinden danışmanlık hizmeti almaya yönlendirilmesi gerekmektedir.
3. Sosyo ekonomik faktörlerin çocukların suç işlemede önemli olduğu bulunmuştur. Bu nedenle sosyoekonomik düzeyi düşük olan ailelerin Aile Sağlığı Merkezi tarafından takibi yapılırken suç eğilimli çocukların tespit edilmesine karşı da uyanık olunması gerekmektedir.
4. Çocukların ergenlik döneminde büyük ölçüde arkadaş çevresinin etkisinde kalarak suç işledikleri görülmüştür. Bu nedenle aile ve öğretmenlerin çocukların arkadaş seçimi ve arkadaşlık ilişkilerinde, varsa okul sağlığı hemşiresinin de suç eğilimli çocukların belirlenmesi konusunda dikkatli olması gerekmektedir.
5. Suç işleyen çocukların etiketlenmesi ve toplum dışına itilmesi onların tekrarlı suçlar işlemesine neden olacağından bu süreci çocuklarla birlikte yaşayan polislerin ve tüm adliye personelinin düzenlenecek eğitimlerle duyarlılığının artırılması gerekmektedir.

VIII. KAYNAKLAR

1. Ackerman, N., (1967). The Psycotherapies Of Marital Disharmony, The Free Pres,
2. Akduman, G., ve ark, (2007). Ergen Suçluluğunda Bazı Kişisel ve Ailesel Özelliklerin İncelenmesi, Türk Pediatri Arşivi, 42, 156-161.
3. Aksoy, A., Ögel K., (2004). Tutuklu ve hükümlü ergenlerle ilgili yapılan tezlerin özetleri. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün Gözetimindeki Çocuklara Yönelik Hizmetlerin İyileştirilmesi Projesi İhtiyaçların Belirlenmesi Çalışması. Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği, İstanbul.
4. Balo, YS., (1995). Suç Mağduru ve Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
5. Bowen, M., (1981). “The İnteractional View:Family Therapy Appoches Of The Mental Research Institue” Gurman, S. Ve Kniskern, D.Handbook Of Family Therapy. Vol.1,Brunner/Mazel.
6. Bayındır, N., Özel, A., Köksal, E., (2007). Çocuk Suçluluğu Demografisi: Kütahya Şehri Örneği, Polis Bilimleri Dergisi, 9/1-4.
7. Bulut, I., (1990). Essetial Of Pediatric Nursing, Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı, Özgüzelış Matbaası, Ankara.
8. Çoğan, O., (2006). Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Edirne Ceza Mahkemeleride Açılan Davaların Bu Yönden İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
9. Demirbaş, T., (2001). Kriminoloji. Ankara: Seçkin Yayınları.
10. Doğan, N.N., (1990). Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri. *Adalet Dergisi*. Ocak-Şubat.
11. Dönmez, E., (2007). Aile Özellikleri, Riskli Davranışlar Gösteren Çocuk ve Ergenler. Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği, İstanbul.
12. Dönmezer, S., (1994). Kriminoloji. Filiz Kitapevi , 7.Basım ,İstanbul.
13. Elibol, S., (1998). 11-15 Yaş Grubundaki Mala Karşı Suç İşlemiş Çocukları Sosyodemografik Özellikleri,Yüksek Lisans Tezi,İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
14. Erbaş, E., (2003). Sivas'ta Çocuk ve Genç Suçluluğu,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Sivas,16s.

15. Erol, B., Okul, (2007). Çocuk Ve Risk, Riskli Davranışlar Gösteren Çocuk ve Ergenler. Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği, İstanbul.
16. Espiritu, R.C., Huizinga, D., Crawford, A., Loeber, R., (in press) (2000). Epidemiology of Selfreported Delinquency. In Loeber R., Farrington DP ``Young Children Who Commit Crime: Epidemiology, Developmental Origins, Risk Factors, Early Interventions, Development And Psychopathology.
17. Farrington, D., Jolliffe, D., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M. Kalb., (2001). The Concentration Of Offenders In Families, and Family Criminality In The Prediction Of Boys' Delinquency. Journal Of Adolescence; 24: 579–596
18. Frude, N., (1991). Understanding Family Problems. Chishester, John Wiley and Sons.
19. Gönültaş, M., (2009). Adana İlinde Mala Ve Şahsa Karşı Suç İşleyen Çocukların Sosyodemografik Özelliklerinin Ortaya Konulması, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana, 68.
20. Hancı, H., (1999). Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara: 'İç Göçler Ve Çarpık Kentleşme'. Hekim Ve Yaşam İzmir Tabip Odası Bülteni. 6, 24-28.
21. Hancı, İ.H., Ege B., Ertürk, S., (1994). Adli Tıpta Fariki Mümeyyizlik İçin Gönderilen Çocukların Demografik Özellikleri. Adli Tıp Dergisi; 3. 103–109.
22. Bal, H., (2007). Sosyoloji Dergisi Ülgen Oskay'a Armağan Özel Sayısı (Hakemsiz).
23. İçli, T., (1992). Türkiye'de Suçlular, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 87s.
24. Işık, H., (2006). Çocuk Suçluluğu ve Okullar İle İlişkisi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:7, Sayı:2.287-299.
25. Işık, E., (2007). Kent Yoksulluğu, Sokak Çocukları ve Suç, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 135s.
26. Joanne, JP., Lorne, DB., (1997). The Relationship Between Peer, Social and School Factors And Delinquency Among Youth. Journal Of School Health; 1-67.
27. Johnson, V., Pandina, RJ., (1991). Effects of the family environment on adolescent substance use, delinquency, and coping styles. Am J Drug Alcohol Abuse 17: 71-88.
28. Karabulut, S., (2006). Suçlu Çocukların Türkiye Profili, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 202s.

29. Kepenekçi, YK., Özcan, AY., (2001). Okullarda Çocuk Suçluluğunun önlenmesi, I.Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve önleme Çalışmaları Sempozyumu, 29-30Mart,Ankara,255-277.
30. Kılıç, Y., (2007). Çocuk Suçluluğuna Sebep Olan Sosyo-Ekonomik Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 154.
31. Kocadaş, B., (2007). Düşük Sosyo-Ekonomik Yapı Suç İlişkisi:Malatya'da Çocuk Suçluluğu Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Malatya 1, 157-186.
32. Kontaş, M., (1997). Türkiye'de Çocuk Politikası Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Hizmetleri Yönetici Semineri Notları, Asayiş Şube müdürlüğü Yayın no 3,Ankara.
33. Kut, S., (1994). "Aile ve Devlet Politikaları", Uluslararası Aile Yılı Özel İhtisas Komisyonu Raporları, Aile Araştırma Kurumu, Ankara.
34. Ludlow, L.H., Howard, E., (1990). "The Family Map: A Graphical Representation Of Family Systems Theory", Educational And Psychological Measurement. Summer, vol.50.
35. Nazlı, S., (2000). Aile Danışması,Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
36. Onur, B., (1997). Gelişim Psikolojisi Yetişkinlik-Yaşlılık-ölüm. İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul.
37. Oral, G., (2005). Çocuk Ve Ergenlerde Madde Kullanımı ve Adli Psikiyatri. İÜ Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adölesan Sağlığı Sempozyum Dizisi; 43: 97-110.
38. Ortiz, L., Farrel, LP., (1993). Father's Unemployment and Adolescent's Self Concept. Adolescence 28: 937-949.
39. Ögel, K., (2007). Madde Kullanımı ve Bağımlılık, Riskli Davranışlar Gösteren Çocuk ve Ergenler. Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği Yayınları, İstanbul.
40. Öter, A., (2005). Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri, Yüksek Lisans Tezi, Isparta Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 123s.
41. Özkök, P., (1996). Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Alınması Gereken Tedbirler. Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi. Hacettepe üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
42. Öztürk, Ö., (2005). İstanbul H Tipi Cezaevinde Kalan Ergenlerde Suçluluk-Utanç Duygusunun Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak, 101s.
43. Peker, H., (2010). Zor Çocuk Yoktur, İstanbul, Timaş Yayınları.

44. Peker, H., (2010). Çocuk ve suç. Çocuk Vakfı Yayınları
45. Pektaş, İ., Bilge, A., Ersoy, M.A., (2006). Toplum Ruh Sağlığı Hizmetlerinde Epidemiyolojik Çalışmalar ve Toplum Ruh Sağlığı Hemşireliğinin Rolü. Anadolu Psikiyatri Dergisi.7:43-48.
46. Polat, O., (2000). Adli Tıp, Der Yayınları, İstanbul, 403-408s.
47. Polat,O.; Çocuk Ve Suç,<http://www.kriminoloji.com>,erişim tarihi:2011
48. Recklitis, C.J., Noam, G.G., (1999). Clinical and developmental perspectives on adolescent coping. Child Psych Hum Dev 30: 87-101.
49. Rowe, D.C., Farrington, D.P., (1997). The Familial Transmission Of Criminal Convictions. Criminology 35: 177–201.
50. Ruchkin, V., Eisemann, M., Hagglöf, B., (1999). Coping styles in delinquent adolescents and control: the role of personality and parental rearing. J Youth Adolesc 28: 705-717.
51. Ruchkin, V., Schwab-Stone, M., Kuposov, R. ve ark., (2002). Violence exposure, posttraumatic stress, and personality in juvenile delinquents. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry, 41: 322-329.
52. Sabatalli, R., Ve Bartle, S., (1995). “Survey Approaches To The Assessment Of Family Functioning:Conceptual, Operational and Analytical Issues”, Journal Of Marriage and Family. Vol.57.
53. Sarpdağ, M., (2005). Çocuk Suçluluğu ve Polis, Ankara. sh.2.
54. Şakir, O., Aydın, E., Remzi, O., Yaşar, T., Süleyman, G., (2005). Juvenile Delinquency In a Developing Country: A Province Example In Turkey. International Journal Of Law And Psychiatry 28(4): 430–441.
55. Sevük Yokuş, H., (1998). Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu İle Mücadele Kurumsal Yaklaşım, Beta Basım Yayın, İstanbul 45-52s.
56. Snieckute, M., Juvenile Delinquency And The Family. <http://www.sociumas.lt/Eng/Nr16/nepilnameciai.asp>. Erişim Tarihi: 05.10.2011
57. Steiner, H., Garcia, B.A., (1997). Posttraumatic Stress Disorder in Incarcerated Juvenile Delinquents. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry 36: 357-365.
58. Tezcan, M., (1993). “Boş Zamanlar Sosyolojisi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yay. No: 74.

59. Tolan, P., (1988). Socioeconomic, family, and social stres correlates of adolescent antisocial and delinquent behavior J. Abnorm Child Psychol 16 : 317-331.
60. Trojanowicz, R., Morash, M., (1987). Juvenile Delinquency: Concept and Control. New Jersey:Upper Saddle River . 59-61(4th edition).
61. Türkeri, S., (1995). Çocuk İslahevleri Ve Çocuk Cezaevindeki Çocukların Suç İşleme Nedenleri Açısından İncelenmesi.Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Ve Planlaması.Ankara.
62. Üge, B., Ergenlerde Madde Bağımlılığı İntiharlar Ve Suç'un Ortak Dinamikleri. <http://www.maltepe.edu.tr>, Erişim tarihi:10.08. 2008.
63. Uluğtekin, S., (1991). Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaştırma, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 96-104s.
64. Ünal, H., (1999). Ailesi Göç Etmiş Tutuklu Çocukların Uyumsal Davranış özelliklerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. istanbul üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
65. Vetrano, C., (2002). Juvenile Delinquency and The Dysfunctional Family.State University of New York Empire State College. New York.
66. West, D.J., Farrington, D.P., (1997). The Delinquent Way Of Life. London: Heinemann .
67. Woodson, Sr., Robert, L., (2001). Breaking the cycle of family dissolution-Aganist the greatest odds, World and I. New York.
68. Wong, D.L., and Whaley, L.F., (1993). Essentials of Pediatric Nursing, Mosby Year Book, 5th Edition, St.Louis.
69. [www. tuik.gov.tr](http://www.tuik.gov.tr) (Erişim tarihi:13.11.2011)
70. Yavuzer, H., (1993). Psikososyal Açıdan Çocuk Suçluluğu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 44-45s.
71. Yavuzer, H., (2010). Ana Baba ve Çocuk, İstanbul, Remzi Kitabevi.
72. Yavuzer, H., (2001). Psikososyal Açıdan Çocuk Suçluluğu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Özdem Kardeşler Matbaası. 46-47.
73. Yavuzer, H., (2001). Çocuk ve Suç. Remzi Kitabevi,İstanbul.
74. Yılmaz, A., Günayergün S. Türkiye'de Şehir Asayiş Suçları: Dağılışı ve Başlıca Özellikleri. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/170/170/ali%20yilmaz.doc>, Erişim Tarihi:06.05.2011

75. Yörükoğlu, A., (1987). Çocuk Ruh Sağlığı. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 15–17.
76. Yörükoğlu, A., (1997). Değişen toplumda aile ve çocuk. Özgür Yayınları. İstanbul.
77. Yücesan, E., Çocuk Suçluluğu.http://www.cagmpolisi.com. Erişim Tarihi: 05.06.2001
78. http://www.publicsafety.gc.ca/res/cp/res/_fl/rpf-jd-eng.pdf (Erişim Tarihi: 16.09.2001)

EKLER

EK.1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Açıklama: Bu anket formundan elde edilecek veriler sadece araştırma için kullanılacaktır. Uygulamanın yapıldığı kurum ile herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır. Anketleri doldururken ad ve soyad yazılmayacaktır. Anketleri doldururken samimi cevap vermeniz araştırmanın bilimselliği açısından çok önemlidir. Cevapların doğru ya da yanlış seçeneği yoktur. Anketteki soru seçeneklerinden size en uygun olanı işaretlemeniz gerekmektedir.

Araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederim.

1. Doğum tarihi (yıl) :
2. Sivas' ta kaç yıldır yaşıyorsunuz?
3. Oturduğunuz konut; ( )Kira ( )Kendinize ait
4. Yaşadığınız konut tipi aşağıdakilerden hangisidir?
( )Müstakil ev ( )Apartman dairesi
5. Sağlık güvenceniz var mı?
( )SSK ( )BağKur ( )E.S. ( )Yeşil Kart
6. Şuanda birlikte yaşadığınız kişiler?
( ) Ailemle(Ane,baba,kardeş) ( )Yetiştirme yurdunda
( ) Arkadaşlarımla ( ) Sokakta
( ) Kendim ayrı bir evde ( )Diğer(Açıklayınız)
( ) Akrabalarımla(kimler)
7. Anne ve babanızın durumuna uyan seçeneği/seçenekleri işaretleyiniz
( ) Anne, baba sağ ve birlikte yaşıyor ( ) Anne üvey
( ) Anne ölmüş ( ) Baba üvey
( ) Baba ölmüş ( ) Anne, baba üvey
( ) Anne, baba ölmüş ( ) Diğer (Açıklayınız)
( ) Anne, baba boşanmış
8. Annenin eğitim durumu nedir?
( ) Okur yazar değil ( ) Ortaokul mezunu
( ) Okur-yazar ( ) Lise mezunu
( ) İlkokul mezunu ( ) Üniversite ve üstü

9. Babanın eğitim düzeyi nedir?

- ( ) Okur yazar değil ( ) Ortaokul mezunu
 ( ) Okur-yazar ( ) Lise mezunu
 ( ) İlkokul mezunu ( ) Üniversite ve üstü

10. Annenin çalışma durumu nedir? ( ) Çalışmıyor ( ) Çalışıyor

Çalışıyor ise işi .....

11. Babanın mesleği nedir?

- ( ) İşçi ( ) Memur
 ( ) serbest ( ) İşsiz

12. Kardeş Sayınız:

13. Ailenizin şu anki aylık geliri(maddi durumu) nedir?

- ( ) Gelir giderden az ( ) Gelir gideri karşılıyor
 ( ) Gelir giderden fazla ( ) Bilmiyorum

14. Eğitim düzeyiniz nedir?

- ( ) Okur-yazar değil ( ) Ortaokul mezunu
 ( ) Sadece okur-yazar ( ) Lise mezunu
 ( ) İlkokul mezunu

15. Okul başarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

- ( ) Kötü ( ) İyi ( ) Orta ( ) Çok iyi

16. Şuanda ne yapıyorsun?(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- ( ) Okula devam ediyorum ( ) Ücretli bir işte çalışıyorum
 ( ) Herhangi bir işle uğraşmıyorum ( ) Diğer
 ( ) Babamın yanında çalışıyorum

17. Genelde boş zamanlarınızı nasıl geçiriyorsun?

- ( ) Kitap okuyorum ( ) Kurslara katılıyorum
 ( ) TV izliyorum ( ) Arkadaşlarımla birlikte oluyorum
 ( ) Diğer ( ) İbadet ediyorum

18. Genelde arkadaşlarıyla ilişkilerin nasıldır?

- ( ) Onlarla her zaman iyi anlaşıyorum
 ( ) Onlarla çoğu zaman iyi anlaşıyorum
 ( ) Onlarla bazen anlaşıyorum
 ( ) Onlarla hiçbir zaman anlaşamıyorum

19. Bebekliğinden bu yana hiç önemli, uzun süreli fiziksel ya da psikolojik bir rahatsızlık geçirdin mi?

( ) Evet

( ) Hayır

Cevabın evet ise geçirdiğin rahatsızlığın ne olduğunu yazarmısın.

(.....)

20. 19.soruya verdiğiniz cevap evet ise şimdi tamamen iyileştiniz mi?

( ) Evet

( ) Hayır

21. Bugüne kadar aileden ya da yakınlarından dayak, şiddet, küfür gibi olumsuz/ kötü davranışlarla karşı karşıya kaldın mı?

( ) Evet

( ) Hayır

Cevabın evet ise size olumsuz kötü/ davranışlarda bulunanlar kim/kimlerdi ve hangi olumsuz davranışlarda bulundular yazarmısın.

(.....)

22. Bu suçu işlemeden önce evden kaçmayı hiç denedin mi?

( ) Evet

( ) Hayır

23. Suç işleyip hapse giren bir yakın akrabam var mı?

( ) Evet

( ) Hayır

Cevabın evet ise kim/kimler olduğunu yazarmısın?

(.....)

24. Ailende aşağıdaki bağımlılık yapan maddelerden herhangi birini kullanan var mı?

	Sigara	Alkol	Esrar	Kokain	Tiner
Annem					
Babam					
Kardeşim					
Ben					

25. Kaç kez suç işledin? (Açıklayın)

26. Şuanda mahkeme ya da soruşturma sürecinin başlamasına sebep olan davranışın nedir?

27. Suç davranışını kim ya da kimlerle işlediniz?

☐ Tek başıma	☐ Aile üyelerinden biriyle
☐ Bir arkadaşıyla	☐ Suçu ben işlemedim
☐ Birden çok arkadaşıyla	☐ Diğer (Açıklayınız)

28. Suçu işlemenizde aşağıdaki hangi faktörün etkisi daha fazladır?

☐ Ailem	☐ Namus
☐ Arkadaşlarım	☐ Suçu ben işlemedim
☐ Ekonomik	☐ Diğer (Açıklayınız)
☐ Kan davası	

EK.2. AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

CÜMLELER	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1.Ailece ev dışında program yapmakta güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.				
2.Günlük hayatınızdaki sorunların (problemlerin) hepsini aile içinde hallederiz.				
3.Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenini bilir.				
4.Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.				
5.Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.				
6.Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.				
7.Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.				
8.Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.				
9.Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat duygularımızı açığa vurmaktan kaçınıyoruz.				
10. Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.				
11.Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söyleriz.				
12.Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uygularız.				
13.Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğinizde sizi dinlerler.				
14.Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak mümkün değildir.				
15.Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.				
16.Ailemizin üyeleri birbirine hoşgörülü davranırlar.				
17.Evde herkes, başına buyruktur.				
18.Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.				
19.Ailede bazılarımız duygularımızı belli etmeyiz.				
20. Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.				
21.Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınıyoruz.				
22.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.				
23.Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.				
24.Ailemiz bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.				
25.Bizim ailede herkes kendini düşünür.				
26.Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.				
27.Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.				
28.Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.				
29.Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.				
30.Ailemizde her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.				

31.Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinmeyiz.				
32.Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.				
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.				
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.				
35.Evde genellikle söylediklerimizle söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.				
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız.				
37.Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacaksa ilgi gösteririz.				
38.Ailemizde bir dert varsa kendi içimizde hallederiz.				
39.Ailemizde sevgi, şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.				
40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.				
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.				
42.Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterirler.				
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzdür.				
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.				
45.Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendine hatırlatılması gerekir.				
46.Aile içinde herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.				
47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.				
48.Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.				
49.Sevgi şefkat gibi olumlu duygularımız birbirimize ifade edebiliriz.				
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.				
51.Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.				
52.Sinirlenince birbirimize küseriz.				
53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez.				
54.Kötü niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.				
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş belirlenmiştir.				
56.Aile içinde birbirimize güveniriz.				
57.Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.				
58. İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.				
59.Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında bunu çabukça ona söyleriz.				
60.Problemlerimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.				